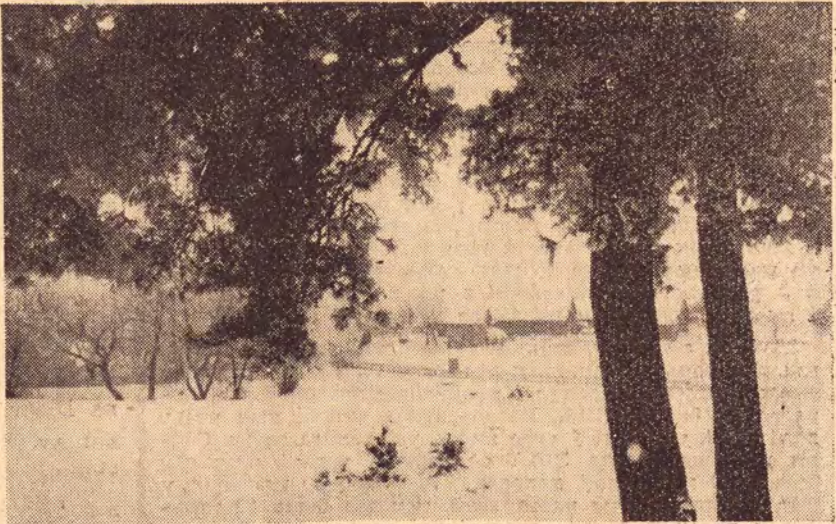
Унутры нумару: 1905 год у Крынках · Споведзь · Прадзецца Еўропа

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 3 (464) | ГОД X | 17 СТУДЗЕНЯ 1965 Г. | ЦАНА 60 гр.

Мілейчыцы зімою
Фота Сяргей Крэйза

ВАРШАВА
17.I.1945 - 17.I.1965

ЯН СПЕВАК

ОДА ДА ВАРШАВЫ

Для цябе шумяц дрэвы ў няспаленым лесе,
На лесапілках п табелі дошчак смалістых,
Для цябе з гор каменне, і граніт, і мармур,
Для цябе Вісла коціць пясок залацісты.

Для цябе шуміць збожжа і родзіцца зерне,
Для цябе соль і вугаль, жалеза і вапна,
Для цябе нашы домны палаюць і граюць,
Для цябе варацъ сталь сталявары няспынна.

Для цябе нашы хуткія кросны працуюць,
Укладаюцца тонкія ніткі ў палотны,
Для цябе гарнякі дні праводзяць у шахтах,
Для цябе адкрываюць руду геолагі.

Для цябе караблі плывуць за акіяны,
Для цябе паравозы вядуць машыністы,
Архітэктар і муляр будуюць палацы,
Надаюць кожнай цэгле прыгожую стройнасць.

Для цябе гарады Лодзь, і Шчэцін, і Кракаў,
Вёска кожная дар свой найлепшы складаюць,
Для цябе і лясы, і лугі зеляненюць,
Для цябе шчэбет дзетак і матак усмешка.

Ты ж даеш ім запал і адвагу да дзеі,
Ты гартуеш іх працу, тварыць заклікаеш,
Ты жывеш ў кожнай норме і ў табелі кожным, —
Дзе ў спаборніцтве першы прыходзіць да мэты.

Пераклаў М. Машара

Інтэрв'ю Дваццаціголддзя

ЧАЛАВЕК БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

ЯН КУЛЯШЭВІЧ з Беласточчынай звязаны ад дзяцінства. Вучыўся ў Беластоку ў сярэдняй педагагічнай школе. Ужо тады свой энтузіязм і любоў да музыкі выяўляў у грамадскай працы: вёў школьны аркестр і вакальны квартэт. Потым — Дзяржаўная Вышэйшая музычная школа ў Варшаве: найперш аддзел педагогікі, потым дырыгентуры хор-аркестравай і апошнія чатыры гады дырыгентура сімфоніка - оперная ў класе Богдана Вадзічкі — цяперашняга дырэктара Варшаўскай оперы. У час навукі працаваў з найлепшым студэнцкім калектывам песні і танца Варшаўскай Палітэхнікі.

Быў вядомы, як дасканалы музыкант, дырыжор і арганізатар. Мог выбіраць у Варшаве любое месца працы. Але прыехаў у Беласток. Быў студзень 1958 года.

— І так, з музычнай сталіцы Вы папалі ў краіну, дзе пэўная музычная культура пачала пускаць парасткі толькі пасля вайны. Цікава ведаць, якія струны Вашай душы ў гэтым выпадку зайгралі?

— Патрыятызм. Яшчэ ў час навукі ў Варшаве калегі, калі хацелі мне надакучыць, гаварылі, што на Беласточчыне ў галіне музыкі нічога не дзеецца. Існавала ў Беластоку група адданых людзей, якая займалася музыкай. На базе гэтай групы вырас потым наш аркестр, але тады называўся ён аб'яднаннем і працаваў у вельмі неспрыяльных умовах. Прыехала да мяне пані Раманоўская — у той час кіраўнік аддзела культуры ВРН — і прасіла заняцца беластоцкім аркестрам, абяцаючы дапамогу. І вось я ў Беластоку зноў. Аркестр не мае памяшкання, музыкантаў. Ніхто яго не слухае, ніхто не шануе. «Навошта вы рвеце нервы» — казалі і мне. Такі быў клімат. Я баяўся, што не вытрымаю. Але ўратаваў сорам перад калегамі, якім абяцаў, што нешта зраблю, амбіцыя, каб зрабіць, і энергія, энтузіязм, маладосць.

— А далей?

— Потым, як пасля буры, прыйшоў радасны спакой і засвяціла сонца для нашага аркестра. 1960 год. Ад 1 студзеня стаўся ён дзяржаўным. Цяпер наш аркестр заняў сваё пачэснае месца ў культурным жыцці Беласточчыны. Людзі набралі даверу да яго, фабрыкі і ўстановы просяць нас даць ім канцэрты. А 5 год таму? Гатовы былі заплаціць, каб мы толькі не прыходзілі. Да таго — мястэчкі і вёскі, у якіх мы даем 50% нашых канцэртаў. Сярэдняя колькасць слухачоў на кожным канцэрце ўсё расце. У 1964 годзе мелі — 412 асоб, а, напрыклад, у 1962 — 290. Як жа многа змянілася. Адкрыліся дзверы ў святыню культуры.

— Як вы — аркестр адкрылі людзям дзверы ў святыню музыкі?

— Мы заўсёды стараліся і стараемся не падводзіць нашага слухача. Кожнаму даем музыку добрую і цікавую. Наш рэпертуар такі, каб мог яго ўспрыняць масавы слухач, кожны. Таму многа месца займае ў нас лёгкая музыка, якая пракладае дарогу сур'ёзным творам. У нашых канцэртах прымаюць часта ўдзел вядомыя музыканты, спевакі і калектывы са сталіцы і іншых гарадоў Польшчы і гэта таксама прыцягвае людзей.

(Працяг на стар. 4)

ЯН КУЛЯШЭВІЧ — дырэктар, мастацкі кіраўнік і І-шы дырыжор Беластоцкага дзяржаўнага сімфанічнага аркестра.
Фота: І. Рыбінскі

КРЫЗІС ЗОЛАТА НА ЗАХАДЗЕ

Мінулы тыдзень на Захадзе прайшоў пад знакам насіленых закупаў золата. Цана аднаго кілаграма золата павысілася, напрыклад, у Францыі да 5640 франкаў. Ніколі яшчэ пасля вайны золата не было такім дарагім. Пачатак узмацнення зацікаўленасці золатам выклікала пастанова англійскага ўрада аб павелічэнні падаткаў на імпарт, а затым рашэнне французскага ўрада аб вымене 150 мільёнаў долараў на золата. Гэта апошняе азначала на практыцы выкуп часткі золата з жалезных амерыканскіх рэзерваў. Сёння цяжка яшчэ прадбачыць, якія будуць канчатковыя вынікі крокаў розных капіталістычных урадаў адносна валюты і як яны адаб'юцца на курсе долара ці фунта.

Можна сфармулаваць некалькі прычын існуючага крызіса золата. Асноўная прычына — спадак вартасці амерышакнскага долара і змяншэнне рэзерваў у фёдэральным банку ЗША. Беспаваротна мінулі тыя часы, калі ЗША трымалі ў сябе амаль усё золата свету. Сёння рэзервы золата ЗША складаюць толькі нямногім больш 15 мільярдаў долараў. А мінімум рэзерваў у ЗША, устаноўлены пастановай, павінен быць 12 мільярдаў долараў. Цяпер становішча такое: калі б долары з банкаў Францыі, Заходняй Германіі, Італіі і Японіі былі накіраваны на вымену, дык ЗША не мелі б ужо ніякіх рэзерваў.

На дадатак у Злучаных Штатах з года ў год расце дэфіцыт платнічага балансу. Гэта значыць, што ЗША прадаюць для заграніцы менш, чым купляюць. Каб ліквідаваць дэфіцыт, Злучаныя Штаты вымушаны абмежаваць экспарт капіталу ў Заходнюю Еўропу і Лацінскую Амерыку або зменшыць ваенную дапамогу для заграніцы, якая паглынае паўтара мільярда долараў.

Калі ў першым выпадку можна яшчэ прыняць нейкае рашэнне, дык у другім выпадку хутчэй за ўсё — не, бо гэта магло б азначаць змену палітычнай канцэпцыі Вашынгтона. А тым часам не выглядае на тое, каб Злучаныя Штаты хацелі выйсці з бруднай вайны ў В'етнаме, перастаць падтрымліваць Чомбэ ці адмовіцца ад шматлікіх ваенных баз у розных частках свету. Пры такім становішчы рашэнне французскага ўрада аб вымене за два месяцы 300 мільёнаў долараў на золата выклікае вялікі непакой адносна валюты ў ЗША.

У такім жа небяспечным становішчы знаходзіцца і англійская валюта — фунт стэрлінгаў, якая нядаўна лічылася вельмі пэўным грашом.

Валютны крызіс — гэта адлюстраванне паглыбляючыхся палітычных і гаспадарчых супярэчнасцей удзельнікаў так званага «заходняга саюза». Францыя выразна зацікаўлена тым, каб зменшыць экспарт амерыканскага капіталу ў Заходнюю Еўропу і, як вынік гэтага, зменшыць дамінуючую ролю ЗША у гэтай часткі свету.

Парыжскі дзеннік «Ле Монд» не тоіць, што крокі французскага ўрада стануць прычынай «валютных непаладкаў». Варта яшчэ дадаць, што калі крызіс золата не выступае ў выглядзе раптоўнага выбуху, дык гэта вынік стрыманай і выразна праамерыканскай палітыкі ФРГ. У банках ФРГ ляжыць каля 7 мільярдаў долараў. Такім чынам у руках Заходняй Германіі сёння яшчэ знаходзіцца ключ да поўнага крызісу. Калі націск на долар і фунт зацягнецца, не верыцца, каб заходнегерманскія банкі адважыліся рызыкаваць страціць значную колькасць золата, перахоўваючы долары замест бліскучага металу.

Высакаразвітыя капіталістычныя краіны знаходзяцца, такім чынам, перад тварам сур'ёзнага спадку цаны долара, што, побач з палітычнымі момантамі, таксама выяўляе супярэчнасці, якія існуюць паміж гэтымі краінамі.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Заходнегерманская ваеншчына высунула план стварэння атамнага міннага пояса ўздоўж граніц ФРГ з ГДР і Чэхаславакіяй. Грамадскасць ФРГ расцэньвае гэту прапанову як «план нацыянальнага самагубства».

(з газет)

НА ПРЫМЕРЦЫ АТАМНАГА ПОЯСА
Малюнак Кукрыніксы

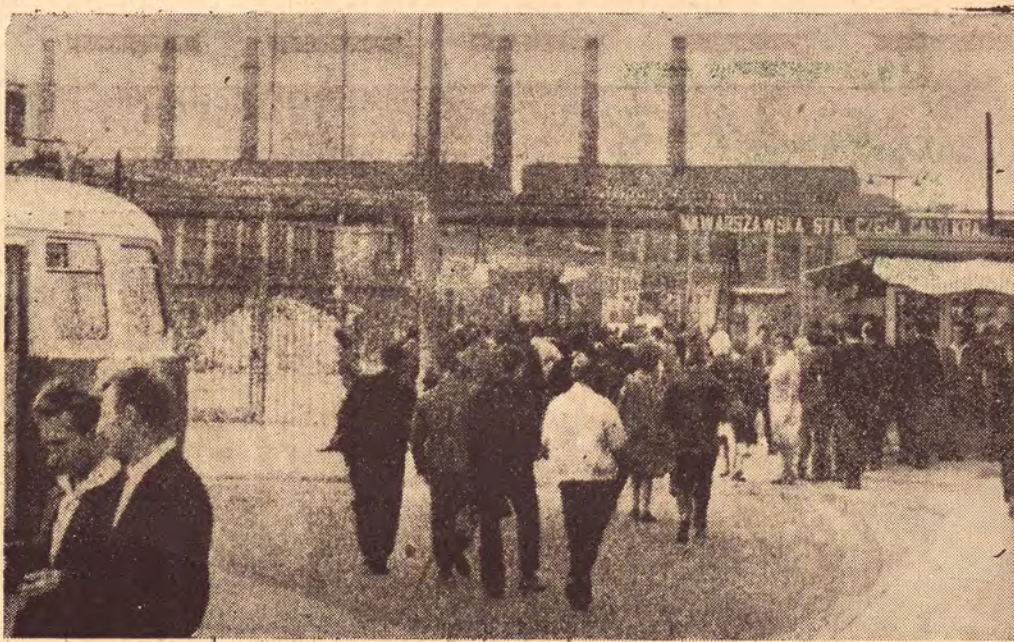
Пазнаем СВОЙ КРАЙ

Нейкіх 13 год таму разышлася вестка, што сталіца незадоўга ўзбагаціцца грамадным металургічным заводам. У Варшаве ўсякае здаралася. Калісьці адзін спрытны варшавянін прадаў амерыканскаму мільянеру помнік-калону караля Зыгмунта Старога, а другі варшавянін прагандляваў быў мост Кербедзя на Вісле. А вось гэтую вестку пра сапраўдны металургічны завод у Варшаве ўспрынялі неяк скептычна. У Хажове, Катовіцах, Бытаме, Сасноўцу, у Заверці — гэта так, зразумела, там жа амаль на месцы патрэбная сыравіна: жалезная руда і вугаль. А тут у Варшаве? Якім чынам? Кумачкі ў парках гаравалі: «То ж, мая даражэнькая, яны нам цалкам прычоскі попелам засыплюць».

Тым часам у Маскве савецкія спецыялісты галоўнага інстытута праектавання металургічных заводаў будавалі (пакуль што на паперы) польскай сталіцы грамаднае прадпрыемства цяжкага промыслу. Дапамагалі ім нашы польскія інжынеры-металургі.

Гэты прыгарад у Варшаве называецца **Млоціны,** а за Млоцінамі знаходзілася вёска **Ламянкі.** Жыхары вось гэтай вёскі першыя паверылі, што чутка пра металургічны завод як найбольш праўдзівая. Аднойчы аб'явілі ім, што на месцы іхняй вёскі будзе «гута». Вёску прышлося разабраць.

Па меры таго, як раслі грамадныя коміны і шматлікія будынкі, у Варшаву напłывала штораз больш новых вестак.

Вядома было, што варшаўская «гута» — не звычайны металургічны завод, а завод, які выпускаць мае самыя лепшыя, высакародныя сорты сталі.

ВАРШАЎСКАЯ СТАЛЬ

Прадукцыю варшаўскі металургічны завод распачаў у 1959 годзе. 40 працэнт усяго абсталявання даставілі прадпрыемствы Савецкага Саюза. Знайшло тут працу і добры заработак многа тысяч чалавек. Цяпер з Варшавы ідзе ў свет адна трэцяя ўсёй гадавой прадукцыі лепшых сартоў сталі, якую выпускаюць металургічныя заводы нашай краіны. Ідзе ў свет у літаральным сэнсе гэтых слоў. Варшаўскую сталь купляюць амаль усе сацыялістычныя краіны, ідзе яна ў Данію, Фінляндыю, у Аравію і Сірыю.

Завод пастаянна разрастаецца, прыбываюць новыя цэхі, расце прадукцыя, з'яўляюцца новыя вырабы. Канкурэнцыя ў гэтай галіне на сусветным рынку вельмі вялікая.

Недалёка ад металургічнага завода вырас у Варшаве вялікі жылы квартал — Новыя Беляны. З'яўляецца ён адным з прыгажэйшых кварталаў сталіцы. Архітэктары, якія планавалі гэты квартал, былі адзначаны спецыяльнай узнагародай. Жывуць там, зразумела, рабочыя варшаўскага металургічнага завода.

Калі экскурсаводы будуць паказваць вам у Варшаве Палац культуры і навукі, усялякія музеі, Дом селяніна, Старое і Новае Мяста, падумайце, што за горадам, там, дзе калісьці была вёска Ламянкі, безупынннай ракой плыве цяпер высакародная варшаўская сталь.

(вр)

Усім чытачам, карэспандэнтам і ўстановам, якія прыслалі нам навагоднія пажаданні, рэдакцыя «Нівы» складае шчырую падзяку.

Наша акцыя

КНІЖКІ ДЛЯ ДОМА КУЛЬТУРЫ ІМЯ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА Ў ГАРАДКУ

Падарунак Ежы Латышонка з Эльблёнга

А. А. Игнатьев — «Пятьдесят лет в строю» т. I i II; А. Кучар — «Над Дзвіной, Нямігай, Віліяй»; Е. Мозольков — Янка Купала; Я. Колас — «Рыбакова хата»; П. Панчанка — «Вершы і паэмы»; Е. Ф. Карский — «Труды по белорусскому и другим славянским языкам»; А. Письменный — «Приговор»; П. Сіліванчык, А. Петух — «З цемры да святла»; А. Смирнов — «Кастусь Калиновский»; Б. Курага-Скрага — «Восем год у нацыяналістычным балоце»; П. Броўка — «Збор твораў» т. I i II; Г. Лыньков — «Война в тылу врага»; Э. Самуйлёнак — «Будучыня»; Я. Брыль — «Мой родны кут»; Я. Васілёнак — «Прызванне»; M. Boncz-Brujewicz; G. Morcinek — «Mat Kurt Kraus»; A. Pereреczko — «Skośnoocy piraci»; W. Kietlińska — «Blokada»; G. Jarl — «W kuźni diabła»; M. Kieta — «Kryptonim T-4»; W. Choruża — «Listy z więzienia»; Notatki, Wspomnienia o Wierze;

З РЭВАЛЮЦЫЙНАГА МІНУЛАГА БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

СТУДЗЕНЬСКІЯ ДНІ

Крынкі. Невялікае мястэчка, загубленае сярод узгоркаў, палёў і пералескаў Сакольшчыны. Сёння яно ні то горад, ні то вёска — тыповая сядзіба грамадскай рады, ГС-у, некалькі крамаў... Жыхары яго хоць і ганарацца старадаўнімі правамі мяшчан, але аруць, сеюць, косяць на сваіх палетках, як іх суседзі — сяляне з навакольных вёсак. Аднак...

Так... У шасцідзесятую гадавіну да тых велічных падзей, якія адбыліся на гэтых заваленых снежнымі сумётамі вулачках, варта і трэба звярнуцца. І не толькі з мэтай адзначэння вялікай гадавіны, хоць і гэтае заданне мы таксама паставілі ў сённяшнім артыкуле. Звяртаемся да гераічных студзеньскіх дзён 1905 года ў Крынках яшчэ і таму, каб прыгадаць няўміручыя прыклады пралетарскай салідарнасці рабочых беларусаў, палякаў, яўрэяў, татар у іх сумеснай барацьбе супраць царызма і эксплуататараў, за свабоду.

Прыгадаем гістарычныя факты.

Мястэчка Крынкі ў пачатку XX стагоддзя налічвала звыш 6.000 жыхароў. Знаходзілася тут 11 большых і некалькі дзесяткаў малых гарбарняў, у якіх працавала звыш 1.200 рабочых. Умовы працы былі жудаснымі. Рабочыя былі вымушаны працаваць 14—16 гадзін у суткі ў страшэнным смуродзе, неабагрэтых будынках, без машын і прыладаў, якія б аблягчалі знясільваючую працу. Плацілі ім вельмі мала. У такіх умовах у асяроддзі гарбароў вялікай папулярнасцю цешылася рэдагаваная У. І. Леніным рэвалюцыйная газета «Іскра», якую ў Крынках распаўсюджвалі члены сацыял - дэмакратычнай групы з Гродна. У 1902—1903 гадах у Крынках пачала сваю дзейнасць Сацыял-Дэмакратычная партыя Каралеўства Польскага і Літвы, існавалі тут таксама і дзейнічалі групы яўрэйскай рэвалюцыйнай арганізацыі Бунд. Пад непасрэдным кіраўніцтвам гэтых арганізацый гарбары ўжо ў 1904 годзе пачалі барацьбу за скарачэнне рабочага дня, павышэнне заработкаў і паляпшэнне ўмоў працы. Аб гэтым сведчыць данясенне гродзенскага губернатара Асоргіна міністру спраў Расіі ад 18 лютага 1904 г.

«8 лютага г.г., вечарам, у лесе прыватнага маёнтку Крынкі, які знаходзіцца ў адлегласці 1,5 вярсты ад мястэчка з такой жа назвай, Гродзенскага ўезду, адбыўся сход рабочых крынкаўскіх гарбарняў, у якім, апрача іх (г.зн. — гарбароў-мужчын — МГ) прынялі ўдзел і рамесніцы-жанчыны і служанкі (усяго звыш 300 чалавек). У часе гэтага сходу адбыліся прамовы, якія заклікалі ўдзельнікаў сходу да супраціўлення загадам дзяржаўных органаў. Пасля прамоў сход разышоўся з клічам «Ура!» і «Далоў паліцыю і жандармерыю!», пры гэтым адзін з удзельнікаў сходу выстраліў з рэвальвера».

Нягледзячы на тое, што жандары жорстка расправіліся з удзельнікамі гэтага сходу (было арыштаваных і засуджаных на турэмнае зняволенне 23 чалавек, як сведчыць сам губернатар у гэтым жа данясенні), рабочы рух у Крынках не суцішыўся. 3 мая 1904 года начальнік Гродзенскай губерні сакрэтна данасіць жандарскаму ўпраўленню

«У мясцовасці Крынкі і Азяраны, Гродзенскага ўезду, ноччу з 17 на 18 красавіка (старога стылю — МГ)

ВЫЙШАЎ З ДРУКУ НАВУКОВЫ ЗБОРНІК

Выдавецтва Галоўнага праўлення Беларускага грамадска - культурнага таварыства папоўнілася яшчэ адной кніжкай — навуковым зборнікам. Адкрываецца зборнік працай на польскай мове доктара Ежага Вішнеўскага пад загалоўкам «Zarys dziejów osadnictwa wiejskiego we wschodniej części województwa białostockiego do połowy XVII wieku». Гэтая праца надзвычай цікавая. Гаворыцца ў ёй аб заснаванні сотняў вёсак, аб жыцці жыхароў і ўпамінаецца іх прозвішчы. Неадныйчы ад гэтых прозвішчаў паходзяць назвы вёсак.

Другой працай у зборніку з'яўляецца артыкул Вінцука Склубоўскага пад загалоўкам «Некаторыя пытанні беларускага нацыянальнага руху».

Пачатак XX-стагоддзя — гэта перыяд нацыянальнага ўздыму, які ў гісторыі беларускага народа мае велізарнае значэнне. Тым часам гісторыкамі гэты перыяд амаль зусім не вывучаны. Важныя пытанні гэтага перыяду часта замоўчваюцца або насвятляюцца неўласціва.

Фактам з'яўляецца тое, што ў гэты перыяд наступіла прабуджэнне беларускіх працоўных мас, якія пачалі дамагацца права для сваёй мовы, якія ўявілі неабходнасць развіцця сваёй нацыянальнай культуры. І фактам з'яўляецца тое, што мы не заўсёды ведаем тую сацыяльную сілу, якая гэты гістарычны працэс выклікала.

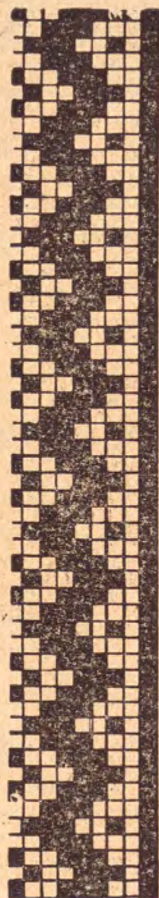
Даны артыкул, — піша Вінцук Склубоўскі, — закранае толькі некаторыя пытанні гэтага перыяду і спрабуе адказаць на іх.

Доктар Павал Кожэц піша аб старонках гістарычнай барацьбы рэвалюцыйных гарбараў у Крынках, а Францішак Берніковіч аб блясках і ценях беларускага супрацоўніцтва ў час студзеньскага паўстання.

У бягучым годзе спаўняецца 40 год заснавання Беларускай сялянскай работніцкай грамады - грамадска - палітычнай арганізацыі, якая кіравала барацьбой за нацыянальнае і грамадскае вызваленне Заходняй Беларусі і якая здабыла на працягу сваёй легальнай дзейнасці (1925—1927) вялікія ўплывы сярод сялян, рабочых, а таксама беларускай інтэлігенцыі. Аб гэтай масавай арганізацыі публікуецца ў навуковым зборніку вялікі артыкул Аляксандры Бэргман. Знаходзім тут таксама здымкі беларускіх паслоў Браніслава Тарашкевіча, Сымона Рак - Міхайлоўскага, Пятра Мятлы, Паўла Валошына.

Эва Кучкоўская публікуе артыкул пад загалоўкам «Наш сцяг — орган беларускай рэвалюцыйнай арганізацыі». Часопіс «Наш сцяг» быў яркім адлюстраваннем ідэалагічных і палітычных працэсаў, якія адбываліся ў левым крыле не камуністычнага беларускага асяроддзя ў 1922—1923 гадах.

Далей у зборніку маем наступныя матэрыялы: Аляксандра Баршчэўскага — Польскія вершы Янкі Купалы, Уладзіміра Ювюка — II частка манаграфіі Гайнаўскага павета, Міхаіла Пецюкевіча — Матэрыяльная культура Сакольскага павета, Любы Раманюк — Да гісторыі польска - беларускіх лексічных узаемасувязей, дацэнта Васіля Чэчугі — Дыхальныя пігменты ў бесхрыбетных жывёл.

Навуковы Зборнік

ВЫДАВЕЦТВА ГП БГКТ БЕЛАСТОК 1964 г.

Зборнік налічвае 294 старонкі. Каштуе 10 зл.

Міхась Хмялеўскі

* * *

ДЗВЕ НАРАДЫ

У канцы снежня адбыліся нарады актыву Беластоцкага праўлення аддзела ў Міхалове і Дуброўскага ў Ячне. У Міхалове вёў нараду Янка Азябла, даклад чытаў Яўгень Літвін, а ў Ячне старшынстваваў на нарадзе Янка Кіндзюк, а дакладчыкам быў Уладзімір Левацюк. У абедзьвюх нарадах узяў удзел сакратар ГП БГКТ Ул Юзвюк.

НАВАГОДНІ БАЛЬ

Надзвычай весела і цікава адбыўся навагодні баль у памяшканні Галоўнага праўлення. Прысутных было 220 чалавек. Аркестр іграў аж да 5 гадзіны раніцы.

БЕЛАРУСІЯНА

КАРЫСНЫЯ ПУБЛІКАЦЫІ

Вышаў у свет чарговы нумар «Slavia Orientalis» (rocznik XIII Nr. 3) выдадзены Камітэтам славянaзнаўства Польскай Акадэміі навук. Надрукавана ў ім навуковыя працы шасці аўтараў, у тым ліку аж двух аўтараў прысвяціла свае працы беларускай тэматыцы.

Адам Мальдзіс піша на тэму: — «Беларуска-польскія літаратурныя сувязі ў апошнім трыццацігоддзі XIX стагоддзя». Разглядае ў ёй пытанне фармавання і развіцця тагачаснай беларускай літаратуры, нарадзін новых яе якасцей.

«На Беларусь падала святло ад двух вялікіх крыніц, якімі з'яўляліся руская і польская літаратуры, — піша А. Мальдзіс. — З аднаго боку была гэта карысная з'ява: у моцным святле лягчэй можна адшукаць уласцівую дарогу, выразней відаць небяспеку бездарожжа. Але яскравае святло асляпляе і здучы за ім можна лёгка звесці на вытаптаны шлях, а тым самым не ўбачыць агеньчыка, які гарыць уласным, родным бляскам або палічыць яго, як адбітак чужой крыніцы. На шчасце пазбеглі гэтай небяспекі беларускія пісьменнікі канца XIX ст: Ф. Багушэвіч і А. Гурыновіч, у меншай ступені — Янка Лучына».

Другой каштоўнай публікацыяй з'яўляецца праца Міхася Кандрацюка: — «Вакалізм беларуска - украінскіх гаворак Гайнаўскага павета». Аўтар падрабязна разглядае геаграфію некаторых вымаўленняў і акцэнтаў на Гайнаўшчыне. (СЯ)

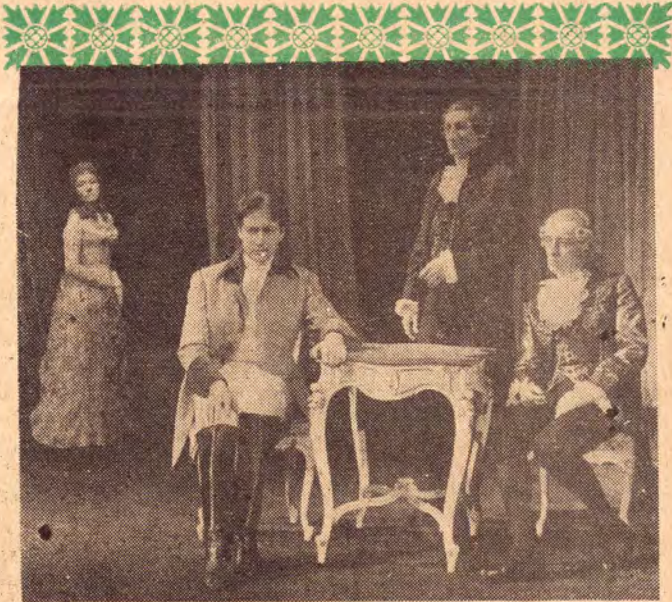
У БЕЛАСТОЦКІМ ТЭАТРЫ

„СУЛКОЎСКІ"

Пастаноўка твора Стэфана Жаромскага «Сулкоўскі» ў Беластоцкім тэатры мела двайную вымову: адзначала юбілей XX-годдзя існавання тэатра імя Вянгеркі і 100-годдзе з дня нараджэння Жаромскага — вялікага польскага пісьменніка.

Сулкоўскім называўся палюк родам з княжацкай сям'і, які змагаўся ў войсках Напалеона, верачы, што гэтым самым змагаецца за вызваленне сваёй краіны. Сулкоўскі Жаромскага верыць у народ і ў французскую рэвалюцыю. П'есу рэжысіраваў дырэктар тэатра Ежы Загальскі.

На здымку: княжна Агнез Гапзэга — Галіна Пшыбыльська, Сулкоўскі — Кшыштоф Зембінскі, граф д. Літрайгу — Збігнеў Роман, князь Мадэны — Марыян Шуль. (вл)

1905 ГОДА Ў КРЫНКАХ

былі знойдзены раскінутыя праступнага зместу лістоўкі «Да рабочых» аб святкаванні 1 мая»...

Гэтыя падзеі былі толькі ўступам, які папярэдзіў узброенае паўстанне рабочых Крынак 17 студзеня 1905 года. Яно ўспыхнула ў знак салідарнасці з рабочым класам Расіі і Польшчы, у адказ на ўчыненую царскімі сатрапамі «крывавую» нядзелю на Дварцовай плошчы ў Пецярбургу і масавыя расстрэлы на вуліцах Варшавы.

Вось як апісвае пачатак гэтых знамянальных падзей начальнік Гродзенскага губернскага ўпраўлення генерал - маёр Пацэвіч у данясенні дэпартаменту паліцыі ад 25 (ст. ст.) студзеня 1905 года.

«...зусім нечакана, пасля поўдня, каля 3 гадзін дня 17 студзеня, горстачка рабочых, сабраўшыся ў мясцовай сінагозе, выйшла адтуль з двума сцягамі і рушыла па вуліцах мястэчка. Да дэманстрантаў адразу сталі далучацца іншыя рабочыя, пры тым натоўп павялічыўся да 500 чалавек рабочых, яго суправаджала маса зацікаўленых, і рушыў да паштова-тэлеграфнага аддзялення...»

Далей, як сведчыць упраўляючы гродзенскай казённай палатай Ластачкін у дакладной запісцы віленскаму генерал губернатару:

«...імі (г.зн. паўстаўшымі рабочымі — МГ), з мэтай спынення ўсялякай сувязі, парваны тэлеграфныя драты і выпалена некалькі слупаў. Раніцай 18 чысла... па вуліцах ішоў агрaмадны натоўп рабочых з чырвонымі сцягамі, страляючы і кідаючы клікі ў паветра. Партрэт гасудара імператара быў вынесен маніфестантамі і прастрэлен імі ж...»

Паўстаўшыя ўстанавілі ў мястэчку сваю рабочую ўладу. Вось як успамінае гэтыя памятныя дні ў Крынках адзін з удзельнікаў паўстання, рабочы Аба Леў:

«У горадзе астаўся толькі адзін наглядзіцель (паліцэйскі — МГ), які быў хворы і таму не мог уцячы. За тыдзень да гэтага ён у часе маніфестацыі страляў у рабочых. Ён запытаўся цераз свайго знаёмага арганізацыю, ці прыйдзем да яго. Мы запрапанавалі яму здаць рэвальвер і шаблю, што ён адразу выканаў. Горад быў зусім «ачышчаны» і цалкам у нашых руках. Сяляне навакольных вёсак, якія прывозілі на продаж у горад свае прадукты, што раз то і крычалі: «Далоў самадзяржаўе!» Такі рэвалюцыйны ўздым з боку навакольнага сялянства тлумачыцца тым, што большая частка рабочых горада Крынак была цесна звязана з вёскай, дзе жылі іх сем'і. Таму так лёгка нам удалося правесці дэманстрацыю ў вёсцы Крушынянах... Крушынянскія сяляне, татары, вельмі дабрадушна глядзелі, як іх моладзь «бунтуе» супраць цара. Мы мелі намер накіравацца ў суседнюю вёску Галынку, каб і там правесці своеасаблівую «звычку» з рэвалюцыйным сялянствам. але гэта ўжо нам не ўдалося. таму што ўся мясцовасць аказалася занятай войскам і напоўнена шпіёнамі. Адначасова перад намі ўстала заданне «кіраваць» тэрыторыяй Крынак, якія цалкам знаходзіліся ў нашых рабочых руках. Тут дык нам давялося вытрымаць жорсткую барацьбу з анархістамі, якія мелі значны ўплыў на частку рабочых. Анархісты высунулі патрабаванне — «не аб'яўляць палітычнай забастоўкі, а толькі эканамічную». Яны прапанавалі захапіць і разбурыць фабрыкі, кідаць бомбы і г.д. Мы, зразумела, не дапусцілі да гэтага. Наша арганізацыя выдзеліла спецыяльную стражу для аховы парадку. Мы былі тымі, хто меў уладу ў горадзе. Зброю ад прыватных асоб мы забралі. Жыхары пачалі звяртацца да нас з рознымі справамі, а адзін крамар нават перажываў па той прычыне, што ўзяў патэнт на ўвесь год...»

Аднак лёс Крынкаўскай гарбарскай рэспублікі неўзабаве быў прадрэшаны. Царскія ўлады, баючыся расшырэння паўстання на суседнія мястэчкі і гарады, кінулі ў аколіцы Крынак значную колькасць пяхоты і казакаў. Паўстаўшае мястэчка было акружана. паўстанне здушана, пачаў дзейнічаць палявы суд. Дзесяткі рабочых павандравала ў турмы, у Сібір, некаторыя ўдзельнікі паўстання паспелі ўцячы за граніцу або скрыцца ў іншых гарадах. Аднак царскім жандарам не ўдалося задушыць рэвалюцыйны дух крынкаўскіх рабочых - гарбароў. Ужо 2 чэрвеня (ст. ст.) 1905 года гродзенскі губернатар сакрэтнаданосіць віленскаму генерал-губернатару наступнае:

«1 чэрвеня г.г. у мястэчку Крынках, Гродзенскага ўезду, забаставалі рабочыя ва ўсіх гарбарнях і выставілі ўладальнікам заводаў вымаганне павялічыць заработную плату і зменшыць рабочы дзень да 8 гадзін».

Гэтая забастоўка закончылася частковай перамогай рабочых.

У сённяшнім артыкуле мы апублікавалі толькі нязначную частку дакументаў, якія сведчаць аб рэвалюцыйным мінулым Крынак. Але і яны з'яўляюцца яркім пасведчаннем пралетарскай інтэрнацыянальнай салідарнасці рабочых і сялян беларусаў, палякаў, яўрэяў, татар у іх змаганні за лепшую будучыню. Крынкаўскія падзеі са студзеня 1905 года — гэта прыгожая старонка ў рэвалюцыйным мінулым Беласточчыны.

мгр **МІКАЛАЙ ГАЙДУК**

ЧАЛАВЕК БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

(Працяг са стар. 1)

Яшчэ кароткія гутаркі перад канцэртам аб творах, якія іграем. Так што слухач ловіць пачатак ніткі, якая ў далейшым праз сам твор вядзе яго ў чароўную краіну гукаў. Летам даем канцэрты на паветры ў вёсках і ПГР-ах. Прытым мы заўсёды на пагатове. Назіраем пільна рэакцыю на канцэртах, робім вывады. Хочам прыцягнуць усіх. Цешымся, калі на канцэртах бачым новыя твары. Адны і тыяж асобы — для нас знак, што не зусім добра ідзе справа, бо музыка — лёгкая, сур'ёзная, сімфанічная павінна стацца цяпер удзелам усіх грамадзян.

— Як у сапраўднасці маецца справа з разуменнем музыкі?

— Музыку можна тады разумець, калі яе слухаецца і слухаецца часта. Кожны інакш успрымае музыку, кожны слухаючы, мае іншыя вобразы, бо музыка сягае і выклікае ўяўленне слухача.

— Колькі асоб налічвае зараз наш аркестр?

— 48 музыкантаў. Некалькі дайшло да нас з нашай Беластоцкай музычнай школы, 20 асоб прыехала з усяе краіны. Даўней ніхто не хацеў прыязджаць у Беласток, цяпер хочуць многія, ды справа з кватэрамі цяжкая. Я лічу, аднак, што Беласток павінен мець сярэдні аркестр — 60 асоб. Цяпер наш аркестр залічваецца да малых.

— Мы гаварылі ўжо аб амбіцыях аркестра. Хацела б пачуць яшчэ аб яго рэпертуарных амбіцыях.

— Напэўна чытачу дасць уяўленне аб гэтым некалькі прозвішчаў кампазітараў, якіх мы іграем: Бетховен, Чайкоўскі, Пракоф'еў, Шастаковіч, Хачатур'ян, Кабалеўскі. Маем у плане беларускую сімфанічную музыку, хачу падрыхтаваць «Беларускую рапсодыю» Рагоўскага. Хочам навязаць кантакты з Мінскам, весці абмен.

— А якія вашы адносіны да фальклору?

— Найбольшыя сімфанічныя творы паўсталі на глебе народнай песні і музыкі. Найбольшыя кампазітары маглі такімі стацца толькі таму, што крыніцай іх творчасці быў народ. Наша Беласточчына надзвычай багата фальклорам, а беларускі рэгіянальны фальклор — гэта мора. Трэба з яго чэрпаць, нельга аб ім забываць.

— І вырастаюць у нас уласныя кампазітары на базе нашага фальклора.

— Маем некалькі беластоцкіх творцаў: Мруз, Гойлік, Левандоўскі, Пшылуцкі. Кожны год арганізуем канцэрты нашых кампазітараў. І так, памалу неўміручыя гукі музыкі здабываюць беластоцкага слухача, гучаць у ім радасцю і сілай.

— І так, памалу заворвацца яшчэ адзін аблог Беласточчыны — аблог музычнай культуры.

Размову вяла
ВЕРА ЛЕЎЧУК

На здымку Тацяна Паддубная (чацвёртая справа) праводзіць заняткі з групай студэнтаў.

АНКАЛАГІЧНЫ ЦЭНТР У БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ з БССР

У наваколлі Мінска скрозь зялёную сцяну соснаў і ёлак прагдядваюць карпусы новых будынкаў. Тут нараджаецца адзін з буйнейшых навуковых цэнтраў савецкай медыцыны — Беларускі навукова-даследчы інстытут анкалогіі і медыцынскай радыялогіі.

Яшчэ параўнальна нядаўна рак, або, дакладней, група ракавых хвароб, стаяла сярод прычын смерці на чацвёртым і нават пятым месцы, потым перайшла на трэцяе, цяпер трывала асталявалася на другім.

Рак наступае?

— Не! — адказвае на гэта пытанне дырэктар інстытута прафесар Мікалай Аляксандраў, адзін з найбольш вядомых анколагаў Савецкага Саюза. — Прычына ў іншым. Не ў абсалютным росце ліку ракавых захворванняў, а ў змяншэнні смяротнасці ад іншых хвароб і паляпшэнні дыягностыкі.

Беларускія анколагі вядуць бітву з ракавымі захворваннямі ва ўсёўзбраенні найноўшых дасягненняў навукі. Не так даўно супраць рака выяўляў толькі нож хірурга. Цяпер шматлікія анкалагічныя кабінеты і дыспансеры рэспублікі маюць тэлегамаапараты — так званыя «кобальтавыя пушкі», ужываюць глыбокую і каротказфокусную рэнтгенатэрапію, радый і штучныя ізатопы золата, фосфару, ёду, маюць у сваім распараджэнні найноўшыя хімітэрапеўтычныя прэпараты.

— Мы яшчэ часта адчуваем горыч і расчараванні, асабліва ў тых выпадках, калі хвароба запушчана, — гаворыць прафесар Аляксандраў. — Але рак, захоплены ў самым пачатку сваёй разбуральнай дзейнасці, можа быць пераможаны.

Статыстыка, накопленая інстытутам, паказвае, што працэнт радыкальнага вылячэння ад рака, калі чалавек забывае пра сваю былую хваробу і вяртаецца ў строй, расце.

Ключ да вырашэння праблемы — у ранняй дыягностыцы. Яна важная пры ўсякай хваробе. А для рака, супраць якога яшчэ не знойдзена абсалютнай зброі, яна мае асобае значэнне.

Каб выявіць ворага на самай ранняй стадыі, анколагі праводзяць масавыя абследаванні. Калектывы ўрачоў, узброеныя неабходнай апаратурай, выяўляюць бесклапотных або недасведчаных людзей якія не падазраюць, што вораг гатоў пасяліцца або пасяліўся ўжо ў іх арганізме. У час адной такой масавай праверкі ўрачы Гомельскай вобласці агледзелі больш як сто тысяч чалавек і выявілі сярод іх 60 чалавек са злаякаснымі новаўтварэннямі.

Велізарны арсенал сродкаў барацьбы супраць рака, але вучоныя працягваюць папаўняць яго.

Рак грудной залозы стаіць у спісе злаякасных пухлін на адным з першых месц.

Аператыўнае лячэнне звычайна дае нядрэнны эфект. Але здарацца, што праз два-тры гады з'яўляюцца шматлікія метастазы ў падключычную, падмышачную вобласці і, нарэшце, у пазваночнікі. Перад такім «разлітым» ракам медыцына практычна пакуль бяссільная.

Даследаваннямі савецкіх і зарубежных анколагаў устаноўлена, што вяртанне рака цесна звязана з дзейнасцю залозаў унутраной сакрэцыі. Хірургі пачалі адначасова з аперацыяй паражонай вобласці выдаляць яечнікі. Але арганізм чалавека пабудаван так, што калі выдаліць яечнікі, то іх гарманальную функцыю бяруць на сябе надныркачнікі. Хірургі прыйшлі да думкі выдаляць пры раку грудной залозы абодва надныркачнікі.

Перад намі дзесяць гісторый хваробы дзесяці жанчын з рэцэдывамі рака грудной залозы. Усім дзесяці зроблена гэта новая аперацыя, якая яшчэ не ўжываецца ні ў адной з клінік Савецкага Саюза. У васьмі выпадках ўвянчалася поспехам.

Але рак — каварная хвароба, і супакойвацца рана. Без надныркачнікаў чалавек жыць не можа. Яму трэба рэгулярна ўводзіць карцізон — гармон, які яны выпрацоўваюць, інакш хворы загіне з-за растройства абмену. Колькі ўводзіць? Калі арганізм будзе атрымліваць такую ж дозу карцізону, то ці не раўназначна гэта аднаўленню выдаленых надныркачнікаў і ці не выкарыстае гэта рак для таго, каб зноў пачаць сваю разбуральную работу?

Праблему вызначэння аптымальнай дозы карцізону даследуюць маладыя вучоныя-аспіранты — Эдуард Адзярыха, Ігар Ралевіч, Галіна Піваварава — пад кіраўніцтвам вопытнага анколага інстытута Тацяны Паддубнай. Работа карпатлівая. Яна патрабуе велізарнай колькасці проб, даследаванняў, аналізаў. Таму гэтых энтузіястаў можна сустрэць у клініцы і раніцай, і далёка за поўнач.

Гэта толькі адна са шматлікіх праблем, якія вырашае калектыў інстытута.

БАРЫС УСЦІНАЎ
карэспандэнт АДН

АРЭШКАЎСКІ ССМ

Недалёка ад Гайнаўкі ляжыць вялікая, прыгожая вёска — Арэшкава. Не адзін раз я пабываў у гэтай вёсцы. Часта я праводзіў размовы на розныя тэмы з арэшкаўцамі, а пераважна цікавіўся жыццём моладзі, культурна - асветнай працай. У Арэшкаве ёсць прыгожая, прасторная святліца, якіх мала сустракаем у нашых вёсках. Будучы ў Арэшкаве апошнім разам, даведаўся некалькіх цікавых эпізодаў з жыцця арэшкаўскай моладзі, аб якіх вырашыў сёння напісаць.

У Арэшкаве, як і ў многіх іншых вёсках, існуе Саюз сялянскай моладзі. Налічвае ён 20 членаў. Старшынёй з'яўляецца Марыся Чурак, штатны працаўнік грамадскай бібліятэкі.

Пры гэтым гуртку ССМ існуе мастацкі калектыў, кіраўніком якога з'яўляецца настаўніца мясцовай школы — Люба Шахалевіч. Арэшкаўскія самадзейнікі добра працуюць. У мінулым годзе далі некалькі цікавых спектакляў у сваёй вёсцы. Выязджалі і ў другія, як Дабрываду, Плянту. У праграме калектыву знаходзяцца пераважна п'есы беларускіх пісьменнікаў. Вось, напрыклад, у мінулым годзе была падрыхтавана камедыя «Прымакі». У гэтым годзе ў падрыхтоўцы ўжо ёсць «Паўлінка» і «Мікітаў лапаць». Апрача таго ў праграму ўваходзяць беларускія, рускія і польскія песні, вершы і гумарэскі. Аднак не толькі члены ССМ займаюцца культурна-асветнай працай. Бяруць яны таксама актыўны ўдзел у грамадскіх чынах. Вось, напрыклад, у мінулым годзе многа працавалі пры акопванні дарогі з Арэшкава ў Параева і засаджэнні дрэўцаў ля гэтай дарогі. За сваю працу атрымалі першую ўзнагароду ў Павятовым Праўленні ССМ, сем членаў арэшкаўскага гуртка атрымала бясплатны ўдзел у экскурсіі ў Аўгустова — Кентшын.

Супольна з гуртком ССМ дзейнічае калектыў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі. Усе члены гуртка з'яўляюцца членамі ССМ. Калектыў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі атрымаў шмат каштоўных узнагарод, напрыклад, «жмійку» да ачышчання зерня, апырсквач і іншыя. Старшынёй гэтага калектыву з'яўляецца Язэп Мішчук, малады, актыўны да працы, хлопец.

Калі б не заехаў у Арэшкава, святліца заўсёды поўна людзей. Кожны знойдзе сабе разрыўку. Адны чытаюць часопісы, газеты, другія іграюць у шахматы, а іншыя праводзяць гутаркі на сяброўскія тэмы пры шклянцы чорнай. У арэшкаўскай святліцы часта арганізуюцца сяброўскія вечарыны, на якіх іграе Янка Галейка.

Мацейка

ПА ДРУГІ БОК РЭЧКІ СУПРАСЛІ

Да Меляшкоў дабраўся я каля абеда і пашукаў нейкай афіцыйнай асобы. Афіцыйных асоб зазвычай у вёсцы дзве: солтыс і прэзэс сельскагаспадарчага гуртка (кулка). Солтыс выехаў якраз па сена і таму пайшоў я да прэзэса, з якім правёў такую больш-менш гутарку:

— Ці ў вас ёсць гурток ССМ?

— Няма.

— А гурток БГКТ?

— Няма.

— А можа нейкі мастацкі гурток?

— Няма.

— А можа нейкі курс, або сельскагаспадарчая школа?

— Няма.

— Дык што тады робіць зімою ваша моладзь?

— Бачыце, бо па-праўдзе то ў нас і моладзі няма.

Аказваецца, што моладзь у Меляшках поўнасцю выкарыстоўвае магчымасці, якія дае ёй народная ўлада: вучыцца. Многія здабылі ўжо вышэйшую адукацыю, некаторыя затрымаліся толькі на сярэдняй. Але і тыя, што нідзе не вучацца і не вучыліся, лічаць, што няма сэнсу пільнавацца бацькоўскай печы і чым хутчэй уцякаюць «у свет»: у Беласток, на чыгунку, да працы ў Валілаўскай бетанярні і г.д.

Прасіў я ў Меляшках людзей, каб знайшлі мне гаспадара, які меў бы менш чымсьці 30 гадоў. І не знайшлося. Усе гаспадары ў Меляшках — людзі старэйшага ўзросту. Нічога тады дзіўнага, што ў Меляшках няма мастацкіх гурткоў. Навошта. У школе ёсць тэлевізар (узнагарода за грамадскі чын), вечарам пазыходзяцца туды «старыя» гаспадары і сядзяць да поўначы, углядаючыся ў невялікі экран.

Адыход моладзі з вёскі выклікае заўсёды падвойныя пачуцці: з аднаго боку радасць з гэтага авансу сялянскіх сыноў, а з другога — непакой, што вёска наша хутка старэецца, што адыход гэты часта вяжацца з паніжэннем прадукцыйнасці гаспадарак, з павелічэннем колькасці аблогаў і г.д.

У 1963 годзе ў Меляшках паўстаў сельскагаспадарчы гурток. Запісалася 39 гаспадароў, на агульную колькасць 89 у вёсцы. Хутка гурток забяспечыўся неабходнымі сельскагаспадарчымі машынамі, закупіўшы сабе трактар. Нельга сказаць, каб сяляне ў Меляшках недаацэньвалі значэння новай тэхнікі ў іх жыцці. Людзі хутка сарыентаваліся, што калі наняць вясною аратага з канём і плугам — заплаціць трэба 250 зл., тым часам трактар заарэ значна больш за 54 зл. І трактарыст у Меляшках мае ўвесь час поўныя рукі работы. Не паражнуюць у Меляшках і іншыя машыны, як бульбакапалка, сеўнікі, жняяркі.

Моладзь, аднак, надалей больш цэніць сабе працу ў Беластоку, або на чыгунцы, чымсьці на бацькоўскім загоне.

З Меляшкоў пайшоў я праз балоты ракі Супраслі, якія пачынаюцца непадалёку меляшкоўскіх гумнаў у вёску Пянькі, паложаную на другі бок Супраслі.

З Пянькоў моладзь не ўцякае нідзе. Нават тая, якая здабыла ў горадзе сярэднюю адукацыю, трымаецца бацькоўскай хаты. Штогод дзейнічае тут мастацкі гурток, гучыць маладзёжная песня. Балоты Супраслі раздзяляюць гэтыя дзве вёскі не толькі тэрытарыяльна. З балот гэтых, у Меляшках, як кажуць сяляне, «няма аніякага толку», а ў Пяньках плыве багаты даход (неаднойчы дзесяткі тысяч злотых у год). Бо ў Пяньках сяляне ўмелі адпаведна загаспадараваць, адпаведна выкарыстаць гэтае натуральнае багацце вёскі.

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

ЗОРКА
ДАДАТАК «НІВЫ» ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ
№ 3 (364) 17 студзеня 1965 года

СПРЭЧКА

Заспрачалася завея
З ветрам ганарыста:
— Ты праехаць не здолееш
Па катку іскрыстым.
Адказаў ёй вецер дужы:
— Ды нашто сварыцца.
Пракаціся хаць па лужы,
Каб не паваліцца.
Набярэ разгон завея,
Тут жа паслізнецца.
Войкне вецер:
— Не умее...
Гучна засмяецца.
Як разгоніцца здалёку,
На лёд стане ледзьве,
Слізгане на першым кроку,
Доўга бокам едзе...

Анатоль Сербантовіч

ТЭАТРЫК НА СЦЯНЕ

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

ЗІМА Ў ЛЕСЕ

Ах, лес, лес
Што ты мне спяеш?
Я спяю табе,
паслухай,
Пра завею-завіруху.
Гэта песенькі — не байкі,
А лясныя самаграйкі,
Слухай іх, запамінай
І другім перадавай.

ДУБОК

Я тут пастаўлю палачку —
Арэхавы кіёк.
Пад гэтай турбай снегу
Спіць мой гадок-дубок.

Вясной, як снег пад сонцам
Спаўзе на жаўтапёс, —
Прыйду к дубку, пабачу,
Хто болей з нас
падрос.

НА САНКАХ

Гонка, гонка з горкі, з горкі
Санкі коцяцца мае.
Снег іскрыцца, снег смяецца,
Снег пад полазам пяе.

Гэй, мацней трымайся, дружа!
Вось дык лёт, вось дык лёт!
Трах-ба-бах! — ляцім з узгорка
І куляемся ў сумёт.

Устаю, гукаю сябру:
— Ты куды, браток, залез?
А навокал звонка - звонка
З нас смяецца зімні лес...

Кастусь Кірэенка

ГУЛЬТАІ

П'еса ў адной дзеі

Дзеючыя асобы:

ІГАР,
ВАЛОДЗЯ — вучні чацвёртага класа.
МАЦІ Ігара.
СТАРАСТА 4-га класа.
ДЗВЕ ВУЧАНІЦЫ 4-га класа.

У пакоі стол, два крэслы, ложак. На стале ў збанку кветкі. На ложку спіць Ігар. Уваходзіць яго маці.

МАЦІ. Ігар, ты лёг спаць? А ўрокі?! Хутка ж у школу.

Маўчанне.

МАЦІ. Чуеш? Калі ўжо лёг, то хоць распраніся!

ІГАР (лянiва ўстае, пацягваецца, пазяхае). Э-эх! Ага, а потым зноў адзявайся?!

МАЦІ. Есці хочаш, сынок? Вазьмі яйка.

ІГАР. Не, не хачу... Ы-ы-ых, не дадуць чалавеку адпачыць!

МАЦІ (кладзе сынаў партфель на стол). Сядай за ўрокі. А палове другой табе трэба ісці на заняткі. Не спазніся. А я пабягу на работу. Вярнуся ўвечары.

ІГАР. Добра. Не спазнюся.

Маці выходзіць. Хлопчык зноў збіраецца легчы, але чуецца стук у дзверы. Уваходзіць Валодзя.

ВАЛОДЗЯ. Ігар, прывітанне! Дай спісаць задачу па арыфметыцы!

ІГАР (лянiва). А я за яе і не браўся!

ВАЛОДЗЯ. Ну, нічога. Мы яе зараз рашым. Даставай сшытак і падручнік.

Хлопчыкі сядаюць да стала: Ігар лянiва, сонна, а Валодзя жвава, безупынна балабонячы.

ВАЛОДЗЯ Што за марка ў цябе на стале?

ІГАР. Мама атрымала ліст і выразала... Абяцала ўклеіць мне ў альбом і не ўклеіла...

ВАЛОДЗЯ. То дай мне ! Я табе раскажу, з чаго робяць мыла!

ІГАР. З тлушчу!

ВАЛОДЗЯ. То скажу, чаму Гагарын касманаўтам стаў.

ІГАР (зацікаўлена). Ну, чаму?

ВАЛОДЗЯ. Бо быў адважным!

ІГАР. Я і сам ведаў. За гэта маркі не дам!

ВАЛОДЗЯ. Тады раскажу...

ІГАР. Нічога ты новага не раскажаш, манюка!

ВАЛОДЗЯ. Калі я табе хлусіў, калі?

ІГАР. Ты мне казаў, што бывае мароз у тысячу градусаў.

ВАЛОДЗЯ (ад здзіўлення ўцягвае ў сябе паветра). Ы-ы-ых, а ты думаеш, не бывае?!

ІГАР. Хлусі болей, хлусі!

ВАЛОДЗЯ. Думаеш, маню?

ІГАР. А як ты той мароз змераеш?

ВАЛОДЗЯ. Ведаеш, якія там градуснікі?

ІГАР (з цікавасцю). Якія?

ВАЛОДЗЯ (з запалам). Як... як тэлеграфныя слупы!

ІГАР. А-я-яй!

ВАЛОДЗЯ. Як заводскі комін!

ІГАР. О-го-о!

ВАЛОДЗЯ. А ты хацеў такі мароз змераць звычайным градуснікам?

ІГАР (з'едліва). Звычайным не змераеш...

Паўза.

ІГАР. (глядзіць на гадзіннік і войкае). Ой, ужо хутка ў школу. А я і сёння заданне па арыфметыцы не выканаў. Што рабіць?!

ВАЛОДЗЯ. Давай не пойдзем у школу!

ІГАР. Што ты?!

ВАЛОДЗЯ. Скажам, што хворыя былі!

Заўсёды, калі Дзяніска капрызіў, сястра Зося — першакласніца — гаварыла:

— Не слухаешся мяне — добра. Я паклічу міліцыянера. Дзядзька міліцыянер, ідзі Дзяніску забяры! — крычала яна ў адчыненую фортку.

Дзяніска тады падбягаў да Зосі і ўпрошваў яе:

— Не трэба, Зосечка, не трэба. Я слухацца буду.

Дзяніска вельмі баяўся міліцыянера, бо неяк раз, калі ён спытаў у Зосі, куды міліцыянер дзяцей забірае, сястра адказала:

— У пустую цёмную камору. А на дзвярах каморы вялізны замок вісіць.

Страшэнна здавалася хлопчыку пустая камора. Вельмі страшэнай...

Надышла зіма. Зямля стала цвёрдая, як асфальт. Усе лужыны скаваў лёд. У адзін такі дзень Дзяніска выйшаў пагуляць. На двары нікога не было, і Дзяніска пайшоў да сажалкі. Там дзяцей сабралася з усёй вуліцы. Яны кідалі камяні на сажалку, і тыя доўга слізгалі па лёдзе.

Пачаў кідаць камяні і Дзяніска.

Побач з ім на самым беразе стаяла дзяўчынка ў футэрцы. Дзяўчынка падыходзіла да лёду, тупала па ім валёнкамі і тут жа адскаквала на бераг. Хацела стаць на лёд, але баялася.

— Э-э, — дражніў яе Дзяніска. — На лёд стаць баіцца.

— Лёд праломіцца, і я выкупаюся.

— Ён тоўсты, зірні! — крыкнуў Дзяніска і кінуў кавалак цагліны. Лёд зазвінеў, але не праламаўся.

— А ты сам стань, — сказала дзяўчынка.

— І не збаюся, і стану, — адказаў Дзяніска.

Ён ступіў нагой на край лёду. Лёд вытрымаў. Дзяніска яшчэ ступіў і зірнуў уніз. Лёд быў чысты-чысты, як шкло. Нават было відаць, як плавалі пад лёдам малюсенькія рыбкі.

— Ты далей, далей, — падахвочвала дзяўчынка.

Тады Дзяніска, каб не было боязна, заплюшчыў вочы і пайшоў наперад. Лёд патрэскваў, але трымаў хлопчыка. Пасмялеўшы, Дзяніска павярнуўся да берага і крыкнуў:

— Гэй, вы! Глядзіце.

Да берага, дзе стаяла дзяўчынка ў футэрцы, збегліся дзеці. Яны штосьці крычалі Дзяніску, махалі рукамі, але Дзяніска не чуў іх і не аглядаўся. Ён ішоў наперад.

Азірнуўся ён, калі пачуў роспачны крык Зосі:

— Куды ты? Утопішся!

Тады Дзяніска пайшоў назад. І дайшоў бы да берага, каб... У натоўпе дзяцей ён убачыў міліцыянера. Дзяніска падумаў, што яго прывяла з сабою Зося, павярнуўся і

шпо мсў сілы пабег далей ад берага.

— Куды ты? Стой! — крычалі Дзяніску людзі.

У адным месцы лёд пад Дзяніскам трэснуў.

— Ах! — крыкнулі ўсе на беразе.

Хлопчык боўтнуў у ваду. Ён хапаўся за лёд, стараўся вылезці, а лёд абломліваўся, і Дзяніска нырнуў зноў.

— А-а-а! — закрычаў ён на ўсю моц. І раптам адчуў, як хтосьці дужы схапіў яго за каўнер. Дзяніска павярнуў галаву і ўбачыў перад самым носам міліцыянера, міліцэйскія пятліцы і шапку з какардай.

Міліцыянер бягом прынёс Дзяніску дадому. Зося, уся ў слязах, дапамагала пераадзець брата.

— Ты што ж гэта надумаўся па лёдзе казлом скакаць? — спытаў міліцыянер. — Чаму не вярнуўся на бераг, калі цябе клікалі?

Але Дзяніска маўчаў і толькі дрыжаў ад холаду і перажытага страху. Ды і не мог жа ён прызнацца, што ўцякаў ад міліцыянера.

— Ён вас спалохаўся, — выдала Зося.

— Чаму?

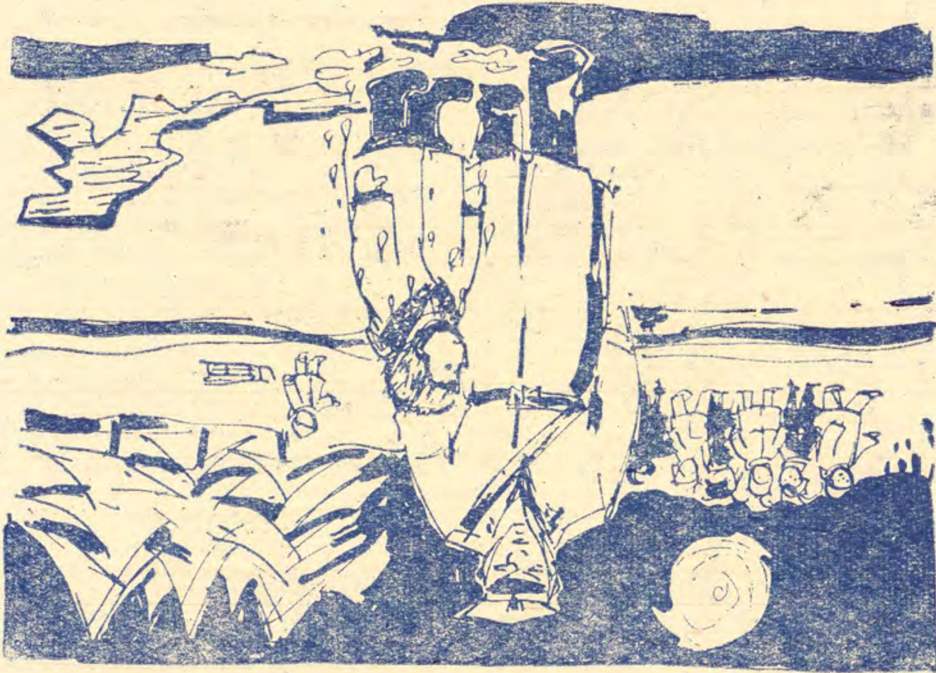
У Зосі ажно вушы пачырванелі. Гэта ж яна выдумала, што міліцыянеры дзяцей у цёмную камору саджаюць.

Міліцыянер быў малады, курносы. Ён смешна прыжмурваў адно вока і быў зусім не страшны. Звалі яго дзядзька Васіль.

Дзядзька Васіль развітаўся з Дзяніскам за руку і пайшоў.

Пасля гэтага Дзяніска не раз сустракаўся з дзядзькам Васілём. Калі ён праходзіў міма дзядзькі Васіля, аддаваў яму чэсць. А міліцыянер прыжмурваў адно вока і таксама браў руку пад казырок.

Васіль Хомчанка

ІГАР (заклапочана). А што будзе рабіць?

ВАЛОДЗЯ (ускаквае і бегае па пакоі). Знойдзем. Будзем лавіць праменні сонца!

ІГАР. Пра-менні?!

ВАЛОДЗЯ. Наловім іх у збанок, а вечарам будзем імі свяціць.

ІГАР. Я ні разу не лавіў...

ВАЛОДЗЯ. Навучу! (Бярэ са стала збан, выкідае з яго кветкі, выливае за акно ваду). **Во, глядзі сюды!** (Падстаўляе пад праменні збанок, хутка закрывае яго далоняй і ідзе ў цёмны куток пакоя. За ім цягнецца Ігар. Валодзя асцярожна адымае руку і глядзіць у збанок).

ВАЛОДЗЯ (расчаравана). **Не атрымалася!**

ІГАР (вырывае збанок). **Дай я паспрабую.**

ВАЛОДЗЯ. Э, не. Сёння сонца не такое, не ловіцца! Трэба лавіць праменні раніцай, калі яны вострыя...

Нейкі час хлопчыкі сумна ходзяць па пакоі.

ІГАР (убачыў у сябра ножык). **Адкуль ён у цябе?**

ВАЛОДЗЯ. Ножык мне прысніўся, і я яго перанёс са сну!

ІГАР (недаверліва, але зацікаўлена). **Як гэта?**

ВАЛОДЗЯ. Калі табе што прысніцца, трэба ў гэта моцна ўшчарэпіцца і хутчэй прачнуцца. Тады тое, што ты трымаў у сне, сапраўды апынецца ў тваіх руках.

ІГАР. Ды ну?

ВАЛОДЗЯ. Вось табе і ну! Вечарам кладзіся ў ложак і засынай. Табе пачынае сніцца, што ты верхам на кані. Ушчапервайся колькі сілы ў грыву і старайся хутчэй прачнуцца. Расплюшчыш вочы і, калі ласка, — грыва ў тваіх руках, а ты не ў ложку, а на кані!.. Толькі трэба ведаць, калі прачынацца...

ІГАР (са смехам). **А дзе тыя коні, якіх ты прыдбаў такім спосабам?**

Ігару зноў робіцца сумна. Валодзя дастае з кішэні рагатку.

ВАЛОДЗЯ. Давай пастраляем! (Ідзе да акна, робіць з паперы шарык, закладае ў рагатку, цэліцца і страляе. Крычыць на вуліцу). **Гэ-эй, хлопчык! Куды я табе трапіў?**

ГОЛАС З ВУЛІЦЫ. Нікуды.

ВАЛОДЗЯ (са смуткам). **Хлопчык, хадзі да нас, будзем мяняцца!**

ГОЛАС З ВУЛІЦЫ. Мне ў магазін трэба ісці, бабуля сварыцца будзе!

Валодзя глядзіць на вуліцу і адскаквае ад акна, як апараны.

ВАЛОДЗЯ (са страхам). **Ой, староста з нашага класа!**

ІГАР (устрывожана). **Настаўніца паслала!**

Хлопчык кладзецца на ложак, накрываецца коўдрай. Валодзя лезе пад ложак. Уваходзяць староста класа з дзвюма вучаніцамі.

СТАРАСТА. Добры дзень, Курцэвіч!

ІГАР (са стогнам). **Добры дзень...**

СТАРАСТА. Мы рашылі, што ты захварэў, і прыйшлі праведаць. Што ў цябе баліць?

ІГАР (трымаецца за жывот). **Зубы, ох!..**

СТАРАСТА. Хіба ў цябе зубы на жываце?

ІГАР. Тэмпература...

ВУЧАНІЦА (вымае з сумкі тэрмометр). **Зараз праверым.**

ІГАР (спалохана). **Не, не трэба! Вы такім не змераеце.**

СТАРАСТА (здзіўлена). **А якім?**

ІГАР. Трэба градуснік велічынёй з тэлеграфны слуп. У мяне тысяча градусаў!..

Дзяўчынкам надакучыла разыгрываць камедыю. Са смехам, з крыкам «Манюка! Гультай!» яны сцягваюць з Ігара коўдру, вывалакваюць з-пад ложка Валодзю і вядуць іх у школу.

Заслона

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

Плошча Антарктыды — каля 13 мільёнаў квадратных кіламетраў — роўная плошчы Еўропы і ЗША, разам узятых; Антарктыда — самы высокі кантынент на зямлі. Таўшчыня лёду месцамі перавышае 4 кіламетры; калі б 30 мільёнаў кубічных кіламетраў арктычнага лёду расталі, то ўзровень акіянаў павысіўся б амаль на 60 метраў. У Антарктыдзе знойдзены залежы каменнага вугалю, якія тавораць аб тым, што калісьці на гэтым кантыненце быў цёплы і вільготны клімат. Знойдзеныя ў Антарктыдзе выкапнёвыя астанкі каралеўскіх пінгвінаў расказваюць аб тым, што некалі яны былі велічынёй з чалавека. Сучасныя вялікія пінгвіны дасягаюць аднаго метра росту і важаць да 50 кілаграмаў.

Лятуць і лятуць сняжынкі...

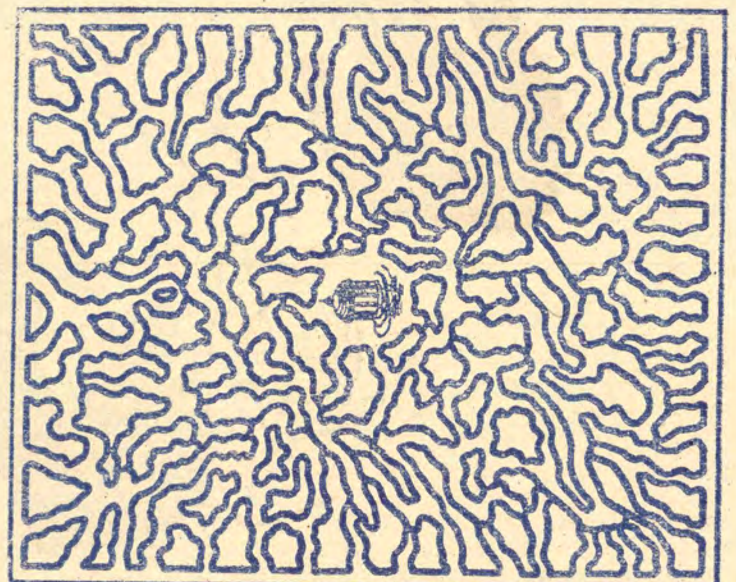
Лятуць і лятуць сняжынкі,
Спадаюць
На ціхі дол,
Чысцюткай, чысцюткай бéллю
Заслалі палі вакол.

Пялёсткамі буйнага цвету
Яны закружылі скрозь.
Як быццам
Вялізную вішню
Хто ўзяў угары патрос.

Хусцінкамі пуховымі
Захуталі
Плечы хвой...
Мая дарагая Радзіма,
Прыгожая ты і зімой!

А•Д•Г•А•Д•А•Н•К•А

Прабярыцеся па гэтым лабірынце да альтанкі.

Палеміка

Споведзь

Я ў справе артыкула Уладзіміра Паўлючука — «Мары аб свеце адзіноцтва». Дарэчы, загаловак артыкула, як кажуць, «не прышыў — не прылатаў», адзіноцтвам называе ананімнасць. Паўлючукоў апанент, Віктар Рудчык, голасам Калумба выкрыкнуў: «А калектыў?»; другі дыскутант, Іван Чыквін, насучыў доўгі шнур усялякіх «ізмаў», а трэці — Уладзіслаў Дваракоўскі, скрытыкаваў у першую чаргу сам свой артыкул, называючы яго «Не туды дарога». Самакрытычная, шчырая назва Уладзіслававай напышліва - штучнай пісаніны (але хіба на ўласны ўжытак...).

У гэтым месцы хочацца закрычаць чорным па белым:

— Хлопцы! У каляіну пакацілася шчырасць! Станьце... ну, станьце!!

Рацый маем пад жэрдку, але шчырасць — адну. Падыміце яе! — просіцца Валодзя ў кожным радку свайго артыкула і, урэшце, махае рукою ды пачынае пятляць таксама пра разумныя рацыі разумнага Дзірхайма і інш.

Я лічу, што вартасцю палемічнага матэрыялу з'яўляецца яго шчырасць. Без шчырасці паледміка ператвараецца ў фарс «вучонасці» або «ідэйнай спеласці».

РАСКАЖУ СВАЁ БЫЦЦЁ

Працаваў я ў цэнтралі арганізацыі X. Меў амбіцыю ўнесці ўласны, арыгінальны ўклад у разбудову арганізацыі X. З часам гэта амбіцыя сталася маёй idee fixe.

Цэлымі тыднямі прападаў, як кажуць, у тэрэне: ездзіў, хадзіў ад вёскі да вёскі, ад мястэчка да мястэчка. Ствараў арганізацыю, вязаў сувязі. Мая жонка з грудным дзіцём на руках цярпліва пераносіла сваё адзіноцтва, адзіноцтва ў чатырох сценах кватэры. Яна ніколі не папракнула мяне, верыла ў маю idee fixe, як у Бога.

На яве і ў сне я думаў і трызніў толькі аб арганізацыі X і яе справах. Арганізоўваў, планаваў, меркаваў, разважаў — словам, ствараў сам сабе малую вайну, дзе не было месца на думкі аб сям'і і асабістым жыцці. На фронціке гэтай вайны валок я падначаленыя мне інструктарскія кадры. Інструктары выкручваліся. Але я меў сваю тэорыю супрацоўніцтва з штатнымі працаўнікамі і актывам, якая генералізавала значэнне асабістага прыкладу, узору. Напрыклад, у Вольцы быў дагавораны арганізацыйны сход гуртка, а тут-як-тут разбушавалася снегавая завіруха. Інструктар запэўніваў мяне, што ў такую непагадзь не будуць нас спадзявацца ў Вольцы. Інструктар не пайшоў са мною ў Вольку, восем кіламетраў мяцеліцы ў чыстым полі. Ён дыпламатычна прыхварэў... Я верыў у сэнс адчайнасці ў працы арганізацыі X і ў гэтай адчайнасці бачыў перспектыву арганізацыі X.

Ішлі гады, і мая прыватная тэорыя асабістага ўзору ператварылася ў трагіка - камічны анахранізм надзелены прэрагатывамі ўлады. Кіраўнік цэнтралі арганізацыі X палохаў мною ляніватага інструктара... Роля харта мне не спадабалася!

І я пачаў «хітрыць». Перад усім, «ухітрыўся», што лёс арганізацыі X не залежыць ад яе кіраўніка, але ад актыву, працоўных (інструктараў). Маўляў, каму хорт, а каму дзеяч!

У лістападаўскую хлюпоту нарадзілася ў нас другое дзіця, але гэтыя нарадзіны давялі мяне толькі да злога настрою, бо давялося адкласці якіясьці там планы... Страта Часу!!! Нарэшце сарваўся я з увязі і пагнаўся прэч на цэлы тыдзень дзейнічаць. Свет выдаваўся толькі дадаткам да арганізацыі X.

Памятаю, марознай лютаўскай ноччу вярнуўся я дамоў, паціху ўсадзіў ключ у замок, адчыніў дзверы нашай тымчасовай кватэры- пакою і запаліў настольную лямпу з абажурам. Першае, што пачуў і ўбачыў, гэта слабы піск дзяцей — малютак і дзікія вугалькі вачэй паўпрытомнай жонкі. Прыціскала да сябе дзяцей, якія кусалі яе высахлыя грудзі. Яна трэці дзень была хворай, не магла падняцца з затхлай пасцелі — прабавала крычаць, але, відаць, ніхто не пачуў яе, не зайшоў падаць вады, клікнуць лекара, напаліць у печцы, дагледзець.

Назаўтра і паслязаўтра я адчуваў, што жонка як бы чакае, каб я прасіў яе прабачэння. За што?! Мяне гнявіла яе хвароба відавочная на маіх вачах: свае хваробы я не садзіў ёй пад нос, перажываў іх пад звалкаю кажухоў у хатах актывістаў. На яе вачах заўсёды быў здаровым!

Са злосцю правёў тэлефон на кватэру, паставіў яго каля тапчана, каб яна, жонка, сама магла клікаць лекараў, лячыцца — крычаць ратунку!

Няхай жыве арганізацыя X! Наперад, урррра за арганізацыю X!!!

Мая амбіцыя — маё адчуванне, што мая амбіцыя выгодная выгоднаму кіраўніку — вылілася ў своеасаблівы фанатызм: МАЯ арганізацыя X ужо ляцела ў небы, як анёлзбавіцель над натоўпамі зблуканых. Ёсць атэісты, ёсць каталікі, ёсць праваслаўныя, а я ёсць X-ам, прэтэндэнтам на апостала X-саў.

Пазней зразумеў, што фанатызму ўсюды адзінакава цана, усё роўна, які ён, гэты фанатызм — рэлігійны ці X-авы. Зразумеў, што раблюся смешным з усёй сваёю фанатычнай адчайнасцю і патрэбны я толькі, як выгодны інструмент у выгодных руках, якія надта не любяць лупіць параную бульбу на мужыцкіх вячэрах «у глыбокім тэрэне». Мае асабістыя прыклады ператварыліся ў інстытуцыі ганаровага, упартага выканаўцы, а аўтарытэт маёй асобы стаў надта падобным да дэкарацыйнай кветкі, якая аздабляла стол арганізацыйных нарад у цэнтралі.

Мая амбіцыя-змяя пачала грызці свой хвост, заядаць на смерць. А гэта ўжо годнае літасці, толькі літасці і нічога больш.

Неяк...

...узнікла ў мяне запытанне: хто каму? Арганізацыя X людзям, ці людзі арганізацыі X? Га? Усведаміўшы сабе сэнс такога запытання, я адчуў сябе... хуліганам, нахабнікам. Небяспечным маніякам! Кіраўнік цэнтралі глядзеў на мяне аслупянелымі вачыма бы на вар'ята — філосафа з Харошчы.

Так канчаецца адзін з раздзелаў майго жыцця, які можна назваць папулярным акрэсленнем: АМБІЦЫІ. Маё вяртанне да чалавечнасці нялёгкае, тым больш, што АМБІЦЫІ даюць выгодную выручку для...

Вяртаюся адзінокім.

Але ўжо бачу апошнюю вярсту гасцінца, людзей.

А. АНТАШЭВІЧ

ПРЫ ДОБРЫМ ПАЧАСТУНКУ

Перад вайной польскі друк змясціў такую вось даволі характэрную гісторыю:

У адной з вёсак Палесся жыў сабе пан, які меў немалы кавалак лесу. Аднойчы ў летнюю пару трапілася пану аказія прадаць лес за добрыя грошы. Сяляне, аднак, заняты былі палявымі работамі і нават за параўнальна высокія грошы не згадзіліся ісці рэзаць пану лес. Пан быў не дурны, ведаў сялянскую псіхалогію. Сабраў у нядзелю людзей з вёскі і зрабіў ім добры пачастунак. Пасля пачастунку сяляне пайшлі і выразалі пану лес. Зразумела, што пачастунак каштаваў пана значна менш, чымсьці тое, што трэба было б заплаціць сялянам за работу.

Гэта гісторыя паказацца можа дзіўнай ці непраўдападобнай толькі чытачам малодшага пакалення. Старэйшыя маглі б прывесці многа падобных прыкладаў са свайго жыцця. Старэйшыя дасканала помняць розныя пачастункі, як дажынкі, малацьбу і г.д. Пачастунак такі быў багаты, але, каб заслужыць на яго, папрацаваць трэба было нямала.

Праўда, і зараз пасля супольнай працы не абыдзецца без пачастунку, трактуецца яго аднак як звычайны абед ці вячэру, якая зусім не звальняе гаспадароў ад заплаты за працу.

«Няма дурных, гавораць цяпер на вёсцы, працаваць цэлы дзень за кілішак гарэлкі».

Чаму аднак гадоў таму дваццаць, ці трыццаць былі ахвотныя дапамагаць без грошай, калі адзінай заплатай быў добры вясковы пачастунак?

Пачастунак гэты — астатак гэтак званай папулярна, эканамічна незалежнай гаспадаркі, у якой грошы адыгрывалі вельмі малую ролю. Гаспадарка такая на нашай вёсцы — не вельмі адлеглае мінулае. Яшчэ ў міжваенны перыяд у многіх вёсках грошы патрэбнымі былі на тое, каб заплаціць падатак і купіць солі. Усё іншае, або сам сабе выбляраў гаспадар, або выраблялі іншыя ў вёсцы. З гэтымі іншымі разлічвалася збожжам, яйкамі, бульбай, пазыкай каня і г.д. Найлепшай, аднак, і найпрыемнейшай формай разліку быў добры вясковы пачастунак.

І таму сёння, калі вёскі нашы штораз мацней уключаюцца ў кругаварот таварнай гаспадаркі, калі ўсё пералічваецца на грошы, няма «дурных» працаваць за пачастункі і няма «дурных» арганізаваць з абы якой нагоды гучныя пачастункі.

Зараз у вёсцы гінуць пачастункі як «рэванш» за дапамогу, і амаль занікаюць гучныя вяселлі для ўсяе вёскі. Не пасуе яна да сучаснага «стылю» жыцця, дзе асноўнай меркай вартасці з'яўляецца залатоўка.

Рыгор Паўлюк

З НОВЫХ ГУТАРАК ЗЕМЛЯКОЎ

Да традыцыйных гутарак у доўгія зімовыя вечары аб страхах, жаніцьбах і гадоўлі свіней дайшла зараз новая тэма: тэлевізары, або, як іх некаторыя ў скарачэнні называюць, лівізары.

У сувязі з тым, што людазнаўцы не хутка, мабыць, гэтым зацікавяцца, спяшу папоўніць недахоп ведаў аб тэлевізійных размовах землякоў некалькі падслуханымі спрэчкамі.

* ⁕ *

— Ну, зусім пад старасць здурэў наш Максім, — гаворыць бабуля Феня з Беластоцкага павета. — Купіў сабе гэты самы лівізар, які цяпер увесь вечар рычыць, як кабыла на сцяне, купіў бы лепш кавалак зямлі, а то мусіць на работу ездзіць.

— Ой, каб вы ведалі, што ў нашай вёсцы цяпер, — расказвалі мне ў Гайнаўскім павеце. — То ж Мікалай Канцавы тэлевізар купіў. Як пазыходзіліся людзі з усяе вёскі — паўнютка хата, як на вяселлі. І навошта яму? Толькі бруду будзе заўсёды мець поўну хату, бо людзі спакою не дадуць.

Нягледзячы, аднак, на гэтыя і ім падобныя размовы жыхары нашых вёсак штораз часцей купляюць гэтыя чарадзейныя скрынкі — тэлевізары, якія адкрываюць акно на шырокі свет.

Часцей яшчэ, аднак, сяляне купляюць тэлевізар не самі ў адзіночку, а супольна — і стаўяць яго ў клубе, святліцы, ці школе.

Добравольна, напрыклад, ападаткаваліся на пакупку тэлевізара сяляне вёскі Арэхавічы, у Бельскім павеце.

— Найважнейшай у нас цяпер справай, — расказвае солтыс вёскі Махнатае, у Гайнаўскім павеце, — тэлевізар. Гэта значыць, хочам купіць тэлевізар і паставіць яго ў школе, дзе вечарам будзем маглі збірацца і аглядаць тэлевізійную праграму.

— А адкуль грошы на гэтую пакупку? — пытаю.

— На наш тэлевізар складаюцца ўсе па крысе: сельскагаспадарчы гурток, гурток ЗМВ, крыху маем вясковых грошай (прадалі невялікі кавалак вясковага корму для аднаго гаспадара), а што не хопіць, даложаць паасобныя гаспадары і будзем мець тэлевізар.

Потым солтыс з асалодаю пачаў расказваць, як абудуюць яны свой тэлевізар у скрынку, замкнуць на замок і вызначаць адказнага, які будзе мець права ўключаць і выключаць яго.

— Незадоўга, — гавораць жанчыны ў Махнатым, — пачнем жыць як у горадзе. Возьмеш мужыка пад руку і пайшла сабе што вечар на тэлевізар кінафільмы аглядаць.

(п)

Будуць большыя надзелы

Як мы даведаліся, у гэтым годзе ПЗГС-ы і ГС-ы атрымаюць большыя надзелы цэменту, чарапіцы і прэфабрыкатаў для вясковага будаўніцтва. Апрача таго, Беласточчына атрымае значна больш штучных угнаенняў чым другія ваяводствы. Трэба спадзявацца, што ў гэтым годзе можна будзе купіць штучных угнаенняў лягчэй і хутчэй.

У многіх вясковых крамах можна будзе таксама купляць халадзільнікі, пыласосы, сціральныя машыны. Цяпер, каб купіць халадзільнік, трэба запісвацца ў чаргу.

(ся)

БЕЗ НІЧЫЕЙ ЛАСКІ

Каб задаволіць патрэбы на прадукты ў гастраноміі ВЗГС «Самапомач Хлопска» пастанавіў заняцца арганізацыяй уласных гаспадарак велічынёю да 160 гектараў кожная. Такім чынам загаспадарана ўжо каля пяцісот гектараў аблогаў і створана пачаткі жывёлагадоўлі. У сучасны момант гэтыя гаспадаркі маюць ужо каля трохсот штук свіней і быдла.

(ся)

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Праўда, што гэты марскі пляж прыгожы. На здымку бачым адпак усяго некалькі парасончыкаў грыбкоў і дзесятак багатых турыстаў. За грошы ўсё — нават кавалак мора на ўласнасць...

ПРАДАЕЦЦА ЕЎРОПА

На сотнях дамоў уздоўж усяго Сонечнага Узбярэжжа Іспаніі віднеюць вывескі на нямецкай мове: ZU VERKAUFEN — прадаецца. Сярод жыхароў італьянскай краіны азёраў гаворыцца аб набліжэнні новага «нашэсця варвараў». На купленых немцамі з Заходняй Германіі прыморскіх мясцінах Ірландыі ўсё часцей з'яўляюцца спецыяльныя знакі аб забароне мясцовым людзям традыцыйных доступаў да пляж. У Аўстрыі — над берагамі цудоўнага Віртэр Зее — множацца пратэсты супроць новага аншлуса (анексіі).

Як штогод, з набліжэннем лета, пачнецца нашэсце хмары багатых немцаў з Заходняй Германіі на адпачынак у цудоўных закутках заходняй і паўднёвай Еўропы. Будуць яны купляць старыя рэзідэнцыі і звычайныя фермы, будаваць сезонныя блокгаўзы і раскошныя вілы, гарадзіць высокія платы наўкруг сваёй летняй уласнасці і на белых мачтах вывешваць сцягі сваёй краіны. Штогод — ад шасці год — нямецкі «Ferienland» у Еўропе ўзбагачаецца ўсё новымі і новымі абшарамі зямлі ды нерухомасцямі, якія ацэньваюцца ўжо ў 80 мільёнаў долараў.

Апошнім часам, аднак, гэтаму новаму нашэсцю пачынаюць стаўляць яўныя перашкоды. Напрыклад, у Швейцарыі, дзе толькі ў адной акрузе заходненямецкія дачнікі хочуць закупіць шэсць тысяч аб'ектаў, швейцарскі ўрад выдаў закон аб забароне продажу іншаземцам нерухомасцей без згоды ўлад. У Аўстрыі ўхвалена спецыяльны закон аб забароне будовы новых аб'ектаў у атракцыйных мясцовасцях іншаземнымі турыстамі. Усюды там, дзе шумныя і пэўныя сябе заходненямецкія «асаднікі» надакучылі мясцоваму насельніцтву — расце пачуццё непрыязні да гэтых тоўстых дойч-купцоў. Ірландскія грамадскія дзеячы перасцерагаюць: «Кожная новая ферма купленая немцамі абазначае эміграцыю з нашай краіны адной ірландскай сям'і»! Нават у Іспаніі афіцыяльна прызнай да Заходняй Германіі, адзін з працаўнікоў турысцкай прамысловасці не мог паўстрымацца ад заўвагі: «Завем іх сёння halbstarke. Яны нетактоўныя і грубіянскія»...

Таму, пэўна, яны нічога сабе не робяць з тых пратэстаў, не звяртаюць увагі на праявы недружалюбнасці да іх, нічым не пераймаюцца. Цікавяць іх толькі вывескі «ZU VERKAUFEN»!

(а-ся)

ГАНДАЛЬ ДЗЯЦЬМІ

«О'кей», — сказала восемнаццацігадовая Вераніка і ўзяла 400 марак. Гешэфт дагавораны, васьмімесячная Аннемарыя перашла на ўласнасць міс Сміт. Гандаль дзяцьмі запусціў глыбокія карэнні на чорным рынку Заходняй Нямеччыны. Яшчэ ў 1961 годзе заходненямецкі часопіс «Штэрн» пісаў: «Штодзённа сем дзяцей замужніх або незамужніх матак прадаюцца ў Злучаныя Штаты Амерыкі».

Гандаль жывым таварам адбываецца па строга ўстаноўленых тарыфах з улікам сямейнага становішча і колеру скуры дзіцяці. Выдаецца спецыяльны каталог, паводле якога можна выбраць малыша па даступнай цане і адпаведна да свайго густу. Толькі ў 1957 годзе такім чынам з Заходняй Нямеччыны ў ЗША было вывезена 2. 579 дзяцей. Адзін дзетагандляр цынічна сказаў: «Мы называем гэта бізнесам на дзецях»...

Гандаль жывым таварам прыняў такія размеры, што сенацкая камісія па справах дзіцячага злачынства ЗША прымушана была звярнуць увагу на гэты ганебны працэдэр. Сенатар Дод запатрабаваў выдаць закон супраць небяспечнай практыкі нажывацца на чужым няшчасці. Аднак, сенатар не знайшоў падтрымкі.

(а-ся)

Гутаркі доктара

ДЫЕТА ПАДЧАС ЦЯЖАРНАЦСІ

Дыета цяжарнай асобы патрабуе шмат пільнасці з увагі на здароўе будучага дзіцяці. Напрыклад, у першыя месяцы цяжарнасці адчуваем цягу да салёных, кіслых страў і гэта зусім не бяда, толькі трэба есці іх у меру. Пазней, каб не псаваць вантробы і нырак не трэба есці смажанага мяса, рыбы, а ўзамен лепш прымаць штодзень адну лыжку рыбінага тлушчу, званага, транам. Для смаку можна дадаваць масла.

У час цяжарнасці часта не хапае арганізму жалеза, тады неабходна больш есці садавіны і агародніны, а таксама яйка. Добрае ёсць такое мяса, як ныркі, пячонка. Малако не мае жалеза.

У апошнія два месяцы да радоў трэба мала саліць стравы, а таксама не піць многа вады, малака і іншых вадкасцей. Але замест таго, павялічыць колькасць ежы, якая мае вітамін С (зімою толькі цыбуля). Астатнімі днямі перад радамі асабліва карысным ёсць прымаць вітамін К і В — комплекс.

У выпадку запору добра выпіць шклянку кіслага малака або нашча есці садавіну (нпр. яблыкі) і агародніну (нпр. моркву). Снедаць праз паўгадзіны пасля.

Цяпер хачу ўспамянуць пра небяспечныя з'явы, якія могуць быць у рэзультаце нядбайнасці да ежы. Найхутчэй можа дайсці да малакроўя ў маткі і дзіцяці, а таксама да хваробы нырак, родных органаў. Здараецца, што матка не даносіць дзіцяці.

Таму адпаведная ежа вельмі важная.

ДОКТАР

Мёртвая рэспубліка

Брат амерыканскага пісьменніка Хемінгуэя, Лестэр, паведаміў у прэсклубе Вашынгтона, што ён заснаваў на паўднёва-заходнім узбярэжжы вострава Ямайка Рэспубліку Новая Атлантыда і аб'явіў сябе прэзідэнтам. Аб стварэнні новай дзяржавы апавешчаны прэзідэнт ЗША Джонсан і генеральны сакратар ААН У Тан.

Новая рэспубліка не належыць да ліку вялікіх дзяржаў. Размешчана яна на рыфе шырынёю 1,8 метра, даўжынёю 9,1 метра, але хутка будзе павялічана на 16 метраў. Насельніцтва — прэзідэнт Лестэр Хэмінгуэй, яго жонка і чацвёра дзяцей.

Прэзідэнт Новай Атлантыды на сваёй першай прэс-канферэнцыі, адказваючы карэспандэнтам, на якія сродкі будзе жыць насельніцтва рэспублікі, сказаў: «За даходы ад паштовых марак».

(а-ся)

Нашы бамбардзіроўшчыкі, прылятаючы невялікімі групамі, бамбілі Н. звыш дзвюх гадзін. Самалёт, на якім быў Дзяменцяў, набліжаўся да горада з боку мора. Ён ляцеў на невялікай вышыні. Прыліпшы да акна, Дзяменцяў бачыў пажары ў розных месцах горада. Па небе гойсалі пражэктары, рваліся зенітныя снарады.

Дзяменцяў назіраў за ўсім гэтым так спакойна, быццам гэта не мела да яго ніякага дачынення.

Прызямліўся ён, як і было разлічана, на заснежаным балоце, непадалёку ад шасейнай дарогі. Выбраўшыся з парашута, затаптаў яго ў снег. Потым асцярожна выйшаў на шашу, абцягнуў полы нямецкай афіцэрскай шынелі і не спяшаючыся пайшоў у напрамку горада.

Па шашы ішоў ужо не Дзяменцяў. Гэта быў капітан нямецкай арміі Пауль Рукерт.

Увага, Дзяменцяў! Насустрач рухаецца калона машын.

Дзяменцяў закінуў рукі за спіну і апусціў галаву. Ішоў пасярэдзіне шашы.

Сігнал сірэны. Дзяменцяў адскоквае ўбок і пагражае кулаком. Машыны праносяцца побач. Дзяменцяў паспеў прыкмеціць, што машыны нагружаны снараднымі скрынямі. Значыць, у горадзе ў іх нейкія запасы снарадаў яшчэ ёсць.

Горад быў ўсё бліжэй. Адтуль даносіліся глухія і цяжкія ўдары фугасак. Дзяменцяў пачуў роўны гук над галавой і паглядзеў на гадзіннік. Так, у атаку на горад ішла апошняя хваля нашых самалётаў. «Удачы вам, радныя! І просьба — хоць адну фугаску палажыце якнайбліжэй іхняга штаба. Мне вельмі важна, каб яны нерваваліся...»

Дзяменцяў увайшоў у горад, калі налёт спыніўся. Вуліца, па якой ішоў ён, была вельмі вузкай, падобнай на цагляную траншэю. У самым яе канцы віднеўся тонкі і востры сілуэт касцёла.

Тое, што Дзяменцяў трапіў у горад у час паветранай трывогі, мела і свой непрыемны бок — яго рух па бязлюдным вуліцам быў прыкметны. Не паспеў Дзяменцяў падумаць аб гэтым, як з цемры цаглянага тунеля яго аклікнуў асцярожны голас:

— Пане афіцэр, схавайцеся сюды.

Дзяменцяў на момант замер, але тут жа паслухмяна пайшоў у нішу варот. Ля сценкі стаялі два салдаты. Адзін з іх выцягнуўся перад Дзяменцявым і збянтэжана, быццам просячы прабачэння, сказаў:

— Яшчэ паветрана трывога не адклікана.

Дзяменцяў засмяяўся.

— Я бачу, у вас тут усё як па нотах. А ў нас... там... — Дзяменцяў павёў плячом, і салдат зразумеў, што афіцэр гаворыць аб фронце. — такога парадку няма. Прылятаюць і кідаюць на нас бомбы без папярэджвання.

— Цяжка цяпер... там? — памаўчаўшы, спытаў салдат.

— Усё ў поўным парадку, мой салдат! — жартабліва адрэкамендаваў Дзяменцяў. — Скажы лепей, як прайсці на Шасціграннуюплошчу. Ёсць тут такая?

— Ёсць, ёсць! — адказаў салдат. — Гэта недалёка. Вось па гэтай вуліцы да касцёла і направа. Вам, напэўна, патрэбен аб'ект нумар тры?

— Што мне трэба, я ведаю. А вось табе, мой салдат, не трэба ляпаць аб сакрэтных аб'ектах! — сярдзіта сказаў Дзяменцяў.

Салдат стукнуў абцасамі і выцягнуўся. Дзяменцяў выйшаў з варот.

Ля касцёла Дзяменцяў павярнуў направа. Салдат там, у варотах, мог не старацца: Дзяменцяў і без яго ведаў, што на Шасціграннай плошчы, у будынку банка, размешчаны галоўны штаб акружаных войск, імянуемы аб'ектам нумар тры. Але было на гэтай плошчы і нешта іншае: у маленькім двухпавярховым доміку, якраз насупроць штаба, была тая явачная кватэра, дзе перахоўвалася закансервіравана радыёстанцыя. Палкоўніку Доўгалеву вельмі не падабалася, што Дзяменцяву давядзецца адразу ісці на яўку, размешчану ў такой небяспечнай блізкасці да галоўнага штаба, але палкоўнік усё ж згадзіўся з Дзяменцявым, што лепей адразу, на самым пачатку аперацыі, высвятліць становішча з радыёстанцыяй...

Дзяменцяў ішоў па вуліцы ўпэўнена, перабіраючы ў памяці дадзеныя яўкі. Двухпавярховы дом з конскай галавой і падковай на франтоне, кватэра нумар сем. Гаспадар кватэры — Павел Арвіловіч. Яго дачка Лідзія. Апрача іх, у кватэры нікога не павінна быць. Пароль: «Скажыце, ці не ў вас жыве ваенны лекар Нельке»? Адказ: «Не, у мяне жыве маёр Форх».

Дзяменцяў выйшаў на плошчу. Яна, сапраўды была шасціграннай. Адна яе грань — вялікі змрочны дом. Не цяжка было здагадацца, што гэта і ёсць аб'ект нумар тры. Там ля пад'езда чарнелі аўтамашыны і маячыў вартаўнік... А вось і дом з конскай галавой на франтоне. Дзяменцяў ужо зрабіў туды некалькі крокаў, як раптам крута павярнуў і пайшоў праз плошчу да будынка штаба.

Вартаўнік моўчкі загарадзіў яму дарогу.

— Я афіцэр штаба восьмай дывізіі! — строга сказаў Дзяменцяў. — Мне тэрмінова трэба да палкоўніка Гешке!

Такі палкоўнік у штабе быў, гэта Дзяменцяў ведаў добра. Але ён ведаў і тое, што гэты Гешке — немец,

ТРЫБУНА чытачоў

КАБ МЕНШ БЫЛО ВЫПАДКАЎ

У Тарнопалі 50 гаспадароў. Усе яны бралі ўдзел ў арганізаваных спецыяльных дарожных курсах, дзе вучыліся дарожных знакаў і правіл язды. Усе яны 20 снежня атрымалі пасведчанне са зданых экзаменаў.

Славамір Садоўскі
Тарнопаль

Жанчыны на Гайнаўшчыне арганізуюцца

Аб тым, што жанчыны на Гайнаўшчыне арганізуюцца, пераканацца можна з простых лікаў: у 1959 годзе было ў Гайнаўскім павеце 18 гурткоў вясковых гаспадынь (КГВ), да якіх належала 217 членаў, а зараз тут 62 такія гурткі і 1024 членаў.

Арганізацыя КГВ на Гайнаўшчыне сарганізавала ў гэтым годзе для сваіх членаў 12 курсаў варэння і пячэння, некалькі курсаў кройкі і шыцця, курсаў здароўя, курс вырошчвання ільну і іншыя.

Апрача тато гурткі вясковых гаспадынь займаліся арганізаваннем сярод сваіх членаў рознага роду конкурсаў. Найбольш папулярным быў конкурс на найлепшы агарод з варывам, у якім прыняло ўдзел 216 асоб. Вялікая заслуга ў развіцці дзейнасці КГВ на Гайнаўшчыне маладой, энергічнай старшыні гэтай арганізацыі — Марысі Зялінскай. (п)

Корму ўдоваль

Корму ўдоваль, а калі не ўдоваль, то ў кожным выпадку значна больш, чым у мінулых гадах, маюць у гэтым годзе сяляне з Махнатага, у Гайнаўскім павеце. Прычынілася да гэтага загаспадараванне 60 гектараў супольнага корму, на якім калісьці нічога не расло. Загаспадараванне адбылося пры дапамозе дзяржавы, прычым сяляне ўлажылі ўласнай працы грамадскім чынам на атульную суму 30 тысяч злотых. (п)

Патрэбная траса

Дарога, якая вядзе з Ляшукоў у Сушчу, яшчэ да нядаўна была пясчанай. Цяпер яна ўжо адрамантаваная — жвіровая, абкопана равамі і абсаджана бярозкамі. Засталося зрабіць жвіроўку на дарозе, якая злучае Сушчу з Новай Воляй у Беластоцкім павеце. І як гэты адрэзак дарогі будзе зроблены, тады ПКС з Беластока праз Новую Волю і Ляшукі пойдзе ў Гайнаўку. А гэтая траса ПКС-у тут вельмі патрэбная. На яе чакаюць людзі многіх вёсак.

Т. Харкевіч
Ляшукі

Лявоніха ў Крушынянах

Яшчэ ў час свайго першага знаходжання ў Крушынянах (Сакольшчына) эстрада Галоўнага праўлення БГКТ заваявала сэрца жыхароў нашай вёскі. І калі на пачатку снежня разышлася вестка, што 13 снежня прыедзе яна ў Крушыняны, нашы аднавяскоўцы і людзі з суседніх вёсак з нецярплівасцю чакалі дня яе выступлення. І вось надышоў той доўгачаканы дзень. Нягледзячы на тое, што паводле аб'явы «Лявоніха» мела прыехаць ў 17 гадзін, але ўжо у 13 гадзін мясцовая школа была запоўнена. Кожны зараня хацеў заняць лепшае месца, каб лепш чуць і бачыць беларускіх артыстаў з Беластока. З непрадугледжаных прычын «Лявоніха» спазнілася на 2 гадзіны і распачала канцэрт у 19 гадзін. Апладысментам і бісам не было канца. Усе захапляліся кожным нумарам «Лявоніхі». Аднак гэтую маніфестацыю ўдзячнасці замуціў маленькі інцыдэнт. Некалькі аматараў «чыстай», страціўшы надзею на прыезд «Лявоніхі», дазволілі сабе замнога выпіць гарэлкі і свае пачуцці радасці так моцна выражалі, што перашкаджалі артыстам выконваць сваю праграму. Ад імя ўсіх прысутных на канцэрце пішу я гэтыя словы і прашу прабачэння за гэта артыстаў «Лявоніхі». На гэты непрыемны факт, а хутчэй за ўсё, на гэтую дробязь, не звяртайце ўвагі і не забывайце аб Крушынянах.

К. П.
Крушыняны

НАША БІБЛІЯТЭКА

У нашай школе ў Кабылянцы ёсць бібліятэка, якая налічвае 1800 экземпляраў кніжак. Чытачоў тут 120, якія даволі хутка прачытваюць атрыманыя творы. Характэрнай рысай нашай школьнай бібліятэкі з'яўляецца чысціня. Чысціня і парадак не толькі ў самай бібліятэцы, але і на кніжных полках. Кніжкі непабруджаны, прыгожа абложаны, так што прыемна браць іх у рукі.

Ірэна Амброжэй

Заснула арганізаванасць...

Гэтак гавораць жыхары вёскі Рэпіска. Хлопцы і дзяўчаты, аб'яднаныя ў гуртку Саюза сялянскай моладзі, у мінулым годзе арганізавана вывучалі песні, спявалі, арганізавалі танцавальныя вечарыны. Зараз аб гэта ніхто не дбае. Хлопцы іграюць да паўночы ў карты і запіваюцца гарэлкай. А калі сарганізуюць танцавальную вечарыну, дык абавязкова паб'юцца. Проста сорамна за маладых юнакоў.

А. В.
Рэпіска

Перабудоўваецца маставая

Праз вёску Праневічы праходзіць шаша, якая злучае Бельск з Беластокам. Вуліца - шаша была тут вузкаватая, а брук быў стары, выбоісты. Пачынаючы ад восені тут дарожны аддзел распачаў перабудову мастаавой. Яна значна пашыраная і ўкладаюцца тут «кравэнжнікі». Гэта значна ўпрыгожыць вёску.

Лёня Леанюк
Плёскі

ЗІМОВАЯ МОДА

Як бачыце на здымках, вельмі модныя ў гэтым годзе абшытыя футрам паліто. (na)

Сардэчныя тайны

Непатрэбная трагедыя

У «Ніве» ад 27 снежня 1964 г. я прачытаў пісьмо Толіка з Гайнаўскага павета, які праз сваю наіўнасць знайшоўся ў «сляпой вуліцы», з якой не бачыць выхаду. Мне здаецца, што Толік у сваім пісьме не гаворыць праўды, якой, відаць, баіцца, а якая неабходна, каб даць яму параду.

Ён піша: «Прыемна ў веснавы суботні вечар правесці час над рэчкаю ў сяброўстве дзяўчат і хлопцаў сваёй вёскі. Памарыць аб усім, пагутарыць з дзяўчынай, якая мілая сэрцу». І менавіта гэтыя словы даюць поўны вобраз аб Толіку, паказваюць яго адносіны да сяброўства, якому неабыякавыя прыгажуні. У адзін з такіх вечароў Толік знаёміцца з прыгожай чарнавокай Кацяй, якую адразу пакахаў. Гуляюць цэлы вечар разам, потым Толік праводзіць яе дамоў (бо Каця згаджаецца, каб яе адвёў) і ідучы ў вёску (паўтара кіламетра) Каця намаўляе яго на тое, што з'яўляецца ягонаю трагедыяй. І тут бачым, што Толік хлусіць, бо дзяўчына, якая мае намер намовіць хлопца, гаворыць проста «ідзем», а Толіку Каця спадабалася і ён яе вельмі просіць, каб адвесці дамоў. І Каця згаджаецца. Чарнавокая прыгажуня не намаўляе хлопца, бо і так маючы 18 год мае поспех і гэтакім спосабам не будзе лавіць сабе мужа, а сапраўдны мужчына, які пакахаў дзяўчыну і яна блізкая яго сэрцу, не намовіць, ведаючы, што гэтым траціць гонар дзяўчыны, на якой яму залежыць. Паабяцалі сустракацца. Толік хутка выязджае, але гэтае «хутка» магло працягвацца месяц, а нават і больш. Толік напэўна закінаўся ў каханні, што ажэніцца з Кацяй, і яна паверыла яму. Не веру, каб Каця не пісала ў пісьме аб тым, што цяжарная. Напэўна напісала. Толік лічыў, што калі пройдзе паўгода, ён прыедзе і ўбачыць Кацю ў іншым выглядзе, будзе меў тлумачэнне, што цяжарнасць пачалася раней яго знаёмства. Цяпер Толік круціць, што не яго дзіця.

Дзяўчына лёгкіх паводзін, якая нават сама намаўляе хлопца, не будзе наракаць на свой лёс, як Каця. На мой погляд, Толік не кахаў і не кахае Каці, гэта відаць з яго лісту, ён не давярае ёй, а разносіць гэтую справу. А шчасце не так здабываецца. І на маю думку, тут найлепш і найхутчэй разбярэцца лекар. А калі Толік не вінаваты, дык не павінен так трагізаваць гэтую справу, ён мог бы спакойна спаць у ночы, няхай Каця клапоціцца. Аднак так не ёсць. Яго грызе сумленне, ён не можа спаць спакойна, хоча якасьці выкруціцца і скінуць віну на дзяўчыну. А Толіку засталося выпіць гэтае піва, якое ён сам згатаваў сабе.

Валодзя з Беластоцкага пав.

а гэта значыць: у штабе яго цяпер няма. Ноччу немцы спяць.

Вартаўнік маўчаў — відавочна, думаў, што рабіць.

— Выклічце начальніка варты, — падказаў яму Дзяменцяў.

— Адну хвілінку! — Вартаўнік падыйшоў да дзвярэй і націснуў гузік.

Прайшло мінут пяць, пакуль з'явіўся заспаны фельдфебель.

— Што тут здарылася?

— Афіцэр восьмай дывізіі — да палкоўніка Гешке! — далажыў вартаўнік.

Фельдфебель наблізіўся да Дзяменцява і ўгледзеўся ў яго твар.

— Адкуль гэта вы зваліліся? — насмешліва спытаў ён.

— Я прасіў бы гаварыць са мной, як належыцца гаварыць фельдфебелю з капітанам! — сказаў Дзяменцяў.

Фельдфебель накіраваўся да дзвярэй.

— Хадзіце са мной...

Яны ўвайшлі ў ярка асветлены вестыбюль.

— Цяпер пятая гадзіна. Відавочна, палкоўнік Гешке вас не чакаў? — не без яхідства спытаў фельдфебель.

— Вайна... вайна, — рассеяна сказаў Дзяменцяў. — Але я не спаў зусім. У вас ёсць атэль для афіцэраў з фронта?

— Ёсць.

— Дайце мне туды скіраванне або пазваніце.

— Гэта можна... — Фельдфебель узяў тэлефонную трубку, але тут жа яе палажыў. — Дайце ваш дакумент...

— Цяпер я ведаю, навошта нам выдаюць пасведчанні. На фронце іх чамусьці не пытаюць... — Усміхаючыся, Дзяменцяў падаў чорную кніжачку.

11

Фельдфебель сур'ёзна, не спяшаючы, глядзеў пасведчанне. Яго, відавочна, кранула насмешка Дзяменцява і ён, як гэта любяць рабіць штабныя ваякі, вырашыў паказаць палявіку, што тут яму не бункер пасярод поля, тут для ўсіх законы свае.

— Колькі часу вы, капітан, прабудзеце ў горадзе?

— Не ведаю, — змучана адказаў Дзяменцяў, а сам напружыўся.

— Калі звыш сутак, то вам заўтра трэба зайсці ў камендатуру. На вашым пасведчанні паставяць спецыяльны штамп. Такі парадак...

На душы ў Дзяменцява адлягло, і ён вырашыў падыграць фельдфебелю ў яго штабной заносчывасці.

— Адкуль я магу ведаць, на які тэрмін мяне выклікалі? Хто я такі? Генерал? Скажуць у вашым штабе — назад, толькі і мяне бачыў ваш горад.

— Загад ёсць загад... — згадзіўся фельдфебель і зноў узяў тэлефонную трубку. — Гаворыць дзяжурны камендант аб'екта нумар тры. У вас ёсць месца?.. Вельмі добра. Зараз да вас прыдзе... Запішыце: капітан Пауль Рукерт... Дзякую... — фельдфебель палажыў трубку. — Вы горад ведаеце?

— Я тут усяго другі раз.

— Атэль мінут дзесяць адсюль.

— Можа ў вас ёсць дзяжурная машына?

— Не. Яна дзяжурыць толькі да трэцяй ночы.

— За гадзіну не дойдзеш да вашага атэля. Дык на кожным вуглу — патрулі.

Фельдфебель напісаў нешта на паперцы і працягнуў Дзяменцяву. Дзяменцяў хацеў паперку ўзяць, але фельдфебель не дазволіў:

— Прачытайце і запамятайце.

— Дзякую, — запамятаўшы пароль, сказаў Дзяменцяў, цяжка падняўся, пажадаў фельдфебелю добрай ночы і пайшоў.

(Працяг за тыдзень)

12

КІНО

Праграма на 19 — 24.I.1965. г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Chwila wspomnień" (pol.), 19. „O czymś innym" (czeski), 20—21. „Hatifa" (NRD), 22—24.

Кляшчэлі

„Ciao, ciao, bambino" (włoski), 19—21. „Wolne miasto" (polski), 22—24.

Дубіны

„Echo" (polski), 23—24.

Нараў

„Biedna ulica" (bułg.), 20—24.

Нараўка

„Przeżyłem swoją śmierć" (czeski), 20—24.

Чаромуха

„Patria o muerte" (polski), 19—21. „Samotność długodystansowca" (angl), 22—24.

Чыжы

„Wilczy bilet" (polski), 20—24.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Serca trzech dziewcząt" (NRF), 20—24.

Бранск

„Handlarz opium" (chiński), 19—21. „Upał" (polski), 22—24.

Орля

„Życie Adolfa Hitlera" (NRF), 20—24.

Райск

„Sędzia dla nieletnich" (NRF), 20—24.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„W pogoni za meteorytem" (czeski), 19—21. „Teresa Desgueroux" (franc.), 22—24.

Міхалова

„General della Rovere" (włoski), 19—21. „Spotkanie ze szpiegiem" (polski), 22—24.

Чорна Беластоцкая

„Dwa złote colty" (USA), 19—20. „Syn marnotrawny" (włoski), 21—22. „Prawo i pięść" (polski), 23—24.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік

„Wszystko dla psów" (angl.), 19—21. „Wyrok na Vc" (jugosł.), 22—24.

Нурэц

„Generał della Rovere" (włoski), 19—21. „Miłość Aloszy" (radziecki), 22—24.

Мілейчыцы

„Chwila wspomnień" (pol.), 19. „Hindukusz" (polski), 20—21. „Rzut karny" (radz.), 22—24.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі

„Chwila wspomnień" (pol.), 19. „Ptaszyna" (wietnamski), 20—21. „Więzy krwi" (radz.), 22—24.

Сухаволя

„Chwila wspomnień" (pol.), 19. „Dylemat" (duński), 20—21. „Wiano" (polski), 22—24.

Шудзялава

„Zabawa na sto dwa" (angl.), 20—24.

Янаў

„Chwila wspomnień" (pol.), 19. „Symfonia Leningradzka" (radziecki), 20—24.

Сідра

„Chwila wspomnień" (pol.), 19. „Ali i wielbłąd" II s. (angl.), 20—21. „Czarny żwir" (NRF), 22—24.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск

„Druga młodość cioci" (węg.) 20—24.

Новы Двор

„Ogniomistrz Kaleń" (polski), 20—24.

Ружанысток

„Miłość i gniew" (angl.), 19—20. „Kartosze zbójca" (franc.), 21—22. „Królewskie dzieci" (NRD), 23—24.

Гумар і сатыра

Пакрыўджаны таз

Грымеў бляшаны таз:
— Ды дзе ж праўдзівасць тая
ў нас?!
Я трошкі сапсаваўся ў дне —
На звалку кінулі мяне.
А Рэшата — дзіравае ўсё дно —
Вісіць на кухні ўсё адно!

Язэп Саўрыцкі

— Самае страшнае: ніхто не паверыць!..

ЦЫГАРЭТА

Жыў сабе на свеце Чалавек і не ведаў ніякага ліха. Але неяк у кампаніі сяброў, за чаркаю гарэлкі, пазнаёміўся ён з Цыгарэтаю. Адзін раз сустрэўся, другі. — І — пайшло.

— Бачыш, якая я табе верная — падлашчваючыся, гаварыла Цыгарэта і яшчэ больш разгаралася.

Чалавек, ап'янелы духмянасцю тытуню,ківаў галавою, згаджаўся з ёю і не заўважыў, што Цыгарэта пускае яму дым у вочы.

ЧОРНЫЯ АКУЛЯРЫ

— Як мала светлага ў нашым жыцці! — бурчэлі Чорныя Акуляры.

Нехта сказаў Акулярам:

— А вы зірніце на ласкавае сонейка, хіба мала ў ім святла?

— Сонейка? — паморшчыліся Чорныя Акуляры. — Ды калі прыгледзецца — дык і яно чорнае.

А. Шабалін.

Між намі

Ганарыўся сваім жалезным характарам, але жонка яго ўсё такі перакавала.

НА ГУМНАХ

Запаслівы наш народ. Вось зіма шле нам колкія пацалункі, а людзі стараюцца аб касілкі. Вядомая рэч, дровы трэба назапасіць летам, а зімою каламазную мазь.

Купіць касілку, гэта табе не хвост селядца абсмактаць. Касілкі, пераважна, на жалезных колах, але бываюць і з апонамі.

І не дзіва, што кожнаму хочацца мець тую з апонамі. Яна цішэй ідзе, не морыць коней, рэжа бы машынка валасы на патыліцы. Словам, выгода выгоду падганяе — заплаціў сем тысяч, а паветра ў апонах маеш дарэмнае. А, калі — барані Бог — сапсуецца касілка, тады хаця гумовыя падэшвы можна мець, да смерці не здзярэш іх.

Бяда тут адна, цяжка набыць такую касілку. Ці то гумы, ці то паветра не хапае для фабрыкі, якая так мала вырабляе іх.

Бегаючы за купляю касілкі гаспадар дзыгае бы той заяц паміж ГС-ам і складам машын. Потым такі гаспадар пачынае круціцца — кідаецца паміж знаёмымі, малазнаёмымі і новазнаёмымі. Сельскагаспадарчыя гурткі атрымоўваюць касілкі з прыдзелаў, а гаспадар — з разбегу.

Сусед ушчэнт стаптаў абцасы ганяючыся за знаёмымі. Бухгалтар знайшоў, раздабыў члена праўлення, дырэктарскага шафёра здыбаў, але касілкі ніяк.

Суседаў кум меў швагра, стоража на складзе і раз-два апілі справу.

Было гэта так: прыслана партыю касілак, у тым ліку некалькі касілак з апонамі. Раніцаю заходзіць кум у ГС, а там мітусня і лямант. Кум скромна просіць прадаць яму сеялку. А яму кажуць:

— Нам не ў галаве сеялкі-веялкі! Дзесьці прапала адна касілка з апонамі?

— Не можа быць! — дзівуе кум, не маргнуўшы вокам. — Ну, следчыя знойдуць таго, хто не дагледзеў ГС-аўскіх спраў...

Напалохаўшы лысага ўрадніка, кум кажа:

— Выпішы мне рахунак на касілку.

— Вы ж прасілі сеялку? — прамармытаў ураднік.

— Людзі павінны памагаць сабе, — загаварыў кум і хітра зажмурыў вочы.

— Уплачу вам за касілку і будзеце ў парадку... Другія прапіваюць вялікія грошы, а я не, і, каб ратаваць у бядзе, не шкадую грошай...

Уцешыўся ўраднік, мігам выпісаў квіт, прыняў грошы за касілку і канцы ў ваду.

Тым часам прапаўшая касілка спакойна стаяла на складзе, прыкрытая стогам саломы. Вечаркам кум вывалак касілку з-пад саломы, а сторож — кумаў швагер — ціха расчыніў браму і касілка-касілачка — пакацілася зграбна на апонах у кумава гумно на вёсцы.

Кум набраўся практыкі ў ціхай яздзе.

Дзядзька Лявон

РЫБАК

— На якую прынаду вы ловіце рыбы?

— Выключна на пяцізалатоўкі. Рыбы самі могуць купіць тое, на што маюць ахвоту...

НАЙБОЛЬШЫ БОЛЬ

Лекар да наведвальніцы:

— Што вам прычыняе найбольш клопату?

— Мой муж, але я прыйшла да вас па прычыне нырак.

РАШЭННЕ ПА-ГУЛЬТАЙСКУ

Двое гультаёў спалі ў капе сена. Міма праходзіў чалавек і забраў іхнія вілы. Першы гультай сказаў другому:

— Дагані і адбяры.

Другі адказаў:

— Пачакай, калі ён прыдзе забіраць сена, мы яго схопім разам.

ВОСЬ ГЭТА ПРЫКМЕТА

На шматлюдным вакзале дзяўчынка загледзелася і згубілася ў натоўпе. Разгубленая маці адразу ж заявіла аб гэтым у міліцыю. Калі ў яе запыталіся, якія ў дзяўчынкі прыкметы, маці адказала:

— Яна кашляла.

— Дазвольце прадставіць маю жонку.

Без слоў

БЮРАКРАТ

— Калі ты такая разумная, кіруй сама.

УСЯЧЫНА

НА ТАТАВЫХ КАЛЕНЯХ. (ся)

ДАСПЯВАЛІСЯ

12-гадовая Дароці Бейкер і яе сяброўка Моніка Купер з Глазго пабывалі на канцэрце маладзёжнага ансамбля «Йе-йе-йе». Пры гэтым дзяўчынкі прыйшлі ў такі экстаз, што іх давялося завезці ў бальніцу. Канвульсіўна дрыгаючы рукамі і нагамі, дзяўчынкі няспынна выкрыквалі гукі на матыў песенак, якія выконваліся на канцэрце. Пасля чатырохдзённага знаходжання ў бальніцы дзяўчынкі былі пераведзены ў псіхіятрычную клініку.

АКЕНЦА ДУМАК

Чалавек — гэта тое, кім ён хоча быць.

Шолам Алейхем (Шолам Рабіновіч) 1859—1917, вядомы яўрэйскі пісьменнік.

Песні па заяўках

Па просьбе Ніны Янюк з Барысаўкі, Гайнаўскага павета, змяшчаем беларускую песню

ПА-НАД ЛЕСАМ, ПА-НАД БОРАМ

Па-над лесам, па-над борам
Месяц узыходзіць,
А знаёмаю сцяжынкай
Мілы не прыходзіць.

Асвяціў дарогу месяц,
Асвяцілі зоры,
А мой любы, мой харошы
Ды на сінім моры.

Выйду ў поле, там калоссі
Пра яго зазвоняць.
Выйду ў сад, у садзе вішні
Пра яго гамоняць.

А прыйду дадому ўвечар,
Пісьмы пачытаю.
Ды пра нашыя сустрэчы
Ціха ўспамінаю.

Ой ты, месяц, любы дружа,
Паплывi на мора,
Запытайся у мілога,
Ці прыедзе скора.

Перадай яму вітанне
Ад роднага краю
Ды скажы, што не забыла,
Што яго чакаю.

Ніва

Adres redakcji Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony red. naczelny 23-08 centrala 37-91 30 45. Warunki prenumeraty miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPIK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bltk C-3